
Discours inédit
sur les Chaînes de S. Pierre
attribué à S. Jean Chrysostome.

Texte grec
publié pour la première fois.

P. ELIE BATAREIKH

DU CLERGÉ PATRIARCAL MELKITE D'ANTIOCHE
SECRÉTAIRE DE S. B. LE PATRIARCHE CYRILLE VIII GÉHA

En 1904, j'ai eu la bonne fortune de trouver dans un manuscrit de la Bibliothèque du Couvent grec de Jérusalem, un discours sur les chaînes de Saint Pierre, dont la fête est marquée dans le synaxaire au seize Janvier.

Ce manuscrit est décrit sommairement par M. Papadopoulos Kérameus¹. Ecrit sur deux colonnes, il mesure 0,^m355 × 0,^m25, et contient trente lignes à la colonne. L'écriture est en dessous de la ligne, qui est elle-même marquée au poinçon. On y remarque l'absence d'iota souscrit en général. Quand l'iota y est, il est adscrit.

Un paléographe n'hésite pas à dater ce ms. du XIe siècle, vu le caractère de l'écriture et l'état de l'en-

¹ Papadopoulos Kérameus: Κεφάλαιος τῶν χειρογράφων τῆς Ἱεροσολυμιτικῆς Βιβλιοθήκης. — St. Pétersbourg, 1897, in-8°, t. I, n° 9.

cre noire qui, avec le temps, a pris une teinte brun-jaune de rouille, cachet de vétusté.

Ce discours, que j'ai copié moi-même, est contenu dans les feuillets 156 r° — à 176 r° du codex 9 du fonds grec du St. Sépulcre.

Je l'ai collationné aussi avec le codex 817 du fonds grec de la Bibliothèque Vaticane. J'ai eu soin de marquer en note les variantes et de rectifier quelquefois le texte par de meilleures leçons tirées du codex de la Vaticane. Je me suis contenté d'indiquer le ms. du Vatican par la lettre V, et celui de la Bibliothèque du St. Sépulcre par la lettre H.

Quant à l'époque où ce discours a été prononcé, il y a une preuve interne qu'il est antérieur aux Croisades. Au n° 52, l'auteur dit: « Bien que Pierre aime à demeurer dans l'ancienne Rome par l'héritage qu'il lui fit de son corps, néanmoins il n'a pas voulu que nous fusions privés de son épée et de ses chaînes: 'Αλλ' εἰ καὶ τῇ παλαιᾷ ἐμφιλοχωρεῖ Ῥώμῃ διὰ τῆς τοῦ σώματος ἀποπληρώσεως, οὐδὲ ἡμῶν ἀπολιμπάνεσθαι βούλεται διὰ τῆς αὐτοῦ μαχαίρας καὶ τῶν ἀλύσεων· πάρεστι γὰρ καὶ πρὸς ἡμᾶς ». Or, comme les chaînes de St. Pierre ne furent transportées à Rome qu'après les Croisades, il s'ensuit que ce discours fut prononcé au moins au XIe siècle.

D'autre part, vu les belles tirades de ce discours sur St. Pierre et sa primauté, il ne semble pas qu'il soit de la plume d'un écrivain postérieur au schisme. Il reste donc à penser avec les Bollandistes que ce discours soit de St. Germain, de St. Proclus ou de St. Jean Chrysostome. Les similitudes frappantes du style et des idées de ce panégyrique avec les expressions et les pensées de St. Jean Chrysostome me portent à croire qu'il

est de ce dernier. C'est aussi l'opinion de Surius et de plusieurs auteurs, qui en ont connu une traduction latine imprimée dans les *Vitae Sanctorum* de Surius. Dans les *Acta Sanctorum*, les Bollandistes expriment le désir de voir un jour publier le texte grec de ce discours. C'est ce que je fais aujourd'hui.

Quant à la belle et catholique doctrine qui est contenue dans ce panégyrique, je n'attirerai l'attention que sur la primauté de St. Pierre.

Tout d'abord, St. Pierre y est reconnu comme le fondement de l'Église de Jésus-Christ. C'est sur la personne de Pierre et non sur sa confession ou profession de foi que Jésus-Christ bâtit son Église: « ἐπ' ᾧ καὶ τὴν ἐκκλησίαν οἰκοδομήσαι εἰς ἄθλον τῆς θεοπροποῦς ἀναρρήσεως προὔπερηνε » ¹.

Au n° 54, Pierre est appelé la pierre et le fondement de l'Église du Christ: « Σὺ δέ μοι Πέτρε, Χριστοῦ Ἐκκλησίης πέτρα καὶ στήριγμα. Toi, ô mon Pierre, la pierre et le fondement de l'Église du Christ... ».

St. Pierre est appelé ensuite le plus éminent des Apôtres: ὁ πάντων ἀποστόλων ὑπέρτερος... ². Τί φῆς, ἀποστόλων ὑπέρτερε ³; — que dis-tu, ô le plus éminent des Apôtres? — le coryphée des Apôtres: κορυφαίου τῶν ἀποστόλων ⁴. Puis au n° 36, il est fait de Pierre un éloge si magnifique que rarement, je pense, a-t-on fait du Prince des Apôtres un si beau panégyrique:

« Pierre est célébré par le chœur des Apôtres et chanté par eux comme étant leur *oracle*. Avec Pierre comme guide et comme maître, les fidèles du Christ

¹ Cf. n° 2.

² Cf. n° 3.

³ Cf. n° 23.

⁴ Cf. n° 1 et n° 32.

ne tombent pas dans les pièges de l'impiété... Vraiment Pierre est le coryphée des Apôtres, l'initié aux célestes mystères, le chef des secrets ineffables, le port des naufragés ballotés par les flots, le redresseur de ceux qui sont tombés, le soutien de ceux qui sont debout, le guide très ardent de la pénitence; Pierre, c'est le grand miracle de l'univers entier, c'est la gloire de l'Église, c'est l'embellissement de ceux qui apprennent, c'est la beauté des orthodoxes, c'est l'ornement des théologiens, c'est la Bouche du Christ, c'est un esprit tout céleste, c'est le temple très pur de la Trinité, c'est le conducteur de ceux qui mènent une bonne vie, c'est le soutien des gens de bien, c'est l'Apôtre qui mérite tout éloge céleste et terrestre: Τοῦτον ὁ τῶν ἀποστόλων ὑπερῆγάσθη χωρὸς καὶ ὡς ἐαυτῶν στόμα περιεπτύξαντό τε καὶ ἀνύμνησαν. Τοῦτον οἱ τῷ Χριστῷ πεπιστευκότες ὁδηγὸν καὶ διδασκαλὸν ἔχοντες, τοῖς τῆς ἀπιστίας προσκόμμασιν οὐ προσπταίουσιν... "Οὕτως οὗτός ἐστιν ἡ τῶν ἀποστόλων κρηπίς, ὁ τῶν οὐρανίων μυσταγωγός, ὁ τῶν ἀπορρήτων ὑψηγητής, ὁ τῶν σαλευομένων στηριγμός, ὁ τῶν καταπιπτόντων ἀνορθότης, ὁ τῶν ἐστηριγμένων συντηρητής, ὁ τῆς μετάνοίας θερμότατος ὁδηγός, Πέτρος τὸ μέγα θαῦμα τοῦ κόσμου παντός, τὸ τῆς Ἐκκλησίας καύχημα, τὸ τῶν μαθητῶν σεμνολόγημα, τὸ τῶν ὀρθοδόξων ὠράισμα, τὸ τῶν θεολόγων ἐγκαλλώπισμα, τὸ στόμα Χριστοῦ, ὁ νοῦς ὁ οὐράνιος, τὸ τῆς Τριάδος καθαρώτατον σκῆνωμα, ὁ τῶν προσκεχυροκότων διαλλάκτης, ὁ τῶν σεμνῶς βιούντων χειραγωγός, ὁ τῶν καλῶς τρεχόντων ὑπασπιστής, ὁ παντός οὐρανοῦ καὶ ἐπιγείου ἐπαίνου καὶ πάσης εὐφημίας ἐπάρχιος.

Je dois enfin mentionner les manuscrits qui contiennent le panégyrique que je publie et que j'ai pu arriver à connaître, à laissant d'autres le soin de compléter ces références :

Bibliothèque grecque de Jérusalem: Fonds du St. Sépulcre, cod. 9, XIe s., ff. 156-176.

Bibliothèque du Vatican: Fonds grec:

Codices: 817, XIIe s., ff. 135-154.

» 1083, XIIe s., ff. 123-126-85-104, incomplet.

» 1205, année 1556, ff. 88-98.

» 1638, XIe s., Grottaferrata, 245-268.

» 1790, XIe s., ff. 152-169: Ὑπόμνημα εἰς τὸν ἅγιον ἀπόστολον τοῦ Χριστοῦ Πέτρου.

» 1806, XIIIe s., ff. 41-57.

Ottob. cod. 88, XIe s., ff. 166-187, cod. 422.

Rome, Bibl. Chisiana, cod. R. VII, 49, ff. 126-141.

Paris, Bibl. Nat., cod. 236, XVe s., ff. 152: « Anonymi oratio in venerationem catenae S. Petri ». Cf. OMONT: *Inventaire sommaire des mss. grecs de la Bibl. Nat.*, 1880.

En terminant, je dois ici présenter mes plus sincères remerciements au T. R. P. Ehrle, S. J., le distingué bibliothécaire de la Vaticane, ainsi qu'à M. l'archidiacre Cléopas Kykylidis, conservateur des manuscrits de la bibliothèque de la Communauté du St. Sépulcre à Jérusalem. Avec une bonté et une courtoisie que je ne saurais oublier, ils ont bien voulu mettre à ma disposition les manuscrits que je leur ai demandés.

Alexandrie, le 22 Octobre 1908.

Λόγος εἰς τὴν προσκύνησιν τῆς τιμίας ἀλύσεως
τοῦ ἀγίου καὶ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων
Πέτρου.

(H = Cod. Hier. 9; V = Cod. Vat. 817)

1 Ὅσοι τῷ τοῦ κορυφαίου τῶν ἀποστόλων
θείῳ ἔρωτι γενόμενοι κάτοχοι, πανηγυρίζειν αὐτῷ προτε-
θύμησθε· ὅσοι τοῖς αὐτοῦ πνευματικοῖς ζωγρηθέντες δικτύοις
τῷ τῆς ἐκείνου θεολογίας φωτὶ κατελάμβηθε, κοινήν πα-
νήγυριν συστησάμενοι σήμερον, πρὸς τὴν αὐτὴν εὐφημίαν ⁵
τὴν γλῶτταν ἰθύνωμεν.

2 Διὰ πολλὰς μὲν ἂν τις τὰς αἰτίας εἰς ἐορτῆς ὑπό-
θεσιν, τὴν ἐκείνου μνήμην ¹ εὖροι ἄξιαν πρὸς ἔπαινον, οὐχ
ἥκιστα δὲ καὶ διὰ τὸ ἀποστολικὸν ἄξιωμα καὶ τὸν τοῦ
κηρύγματος ὁρόμον καὶ τὴν τοῦ εὐαγγελίου διδασκαλίαν, ¹⁰
καὶ τὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν ἐκ διασπορᾶς τῶν Ἰουδαίων δι' ἐπι-
στολῶν νουθεσίαν τε καὶ παραίνεσιν, ὧν ² πλέον ἦν αὐτῷ
μέριμνα καὶ φροντίς ὥς ἐξ ἐκείνων καὶ φύντι καὶ ³ γενο-
μένῳ· ἃ πάντα εἰς ἀφρομὴν ἐπαίνων κρινόμενά τε καὶ λαμ-
βανόμενα ἀνυψώσει πάντως τὸν εὐφημούμενον, καὶ πρὸς ¹⁵
αὐτὸ τὸ ἄχρον ἀναβιβάσει τῆς εὐφημίας, ὅσιον γὰρ ὁμοῦ
καὶ δίκαιον, καὶ διὰ τὸ ἐκ τοῦ νομικοῦ γράμματος τὸν ἐπὶ
σωτηρίᾳ ἡμῶν ἐληλυθότα, ἐνοπτρίζεσθαι ταῖς πρεπούσαις
τιμαῖς μεγαλύνεσθαι τὸν ἀπόστολον· οὐχ ἥττον δὲ καὶ διὰ
τὴν ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων ὀφθεῖσαν αὐτῷ θεοφάνειαν ²⁰
αὐτοῦ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ἀμέσως αὐτῷ προσο-
μιλήσαντος καὶ τῆς οἰκείας σαρκώσεως αὐτόπτην καὶ μύ-

¹ V met μνήμην après ἔπαινον.

² H ψ. Evidemment la leçon du V est la meilleure.

³ Ce second καὶ manque dans H.

στην ποιησαμένου. Ἐρ' ὃ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλη-
σίαν οἰκοδομεῖσαι εἰς ἄθλον τῆς θεοπροποῦς
ἀναρρήσεως προὔπερηνε, καὶ τὰς τῶν οὐρα-
νῶν κλεῖς ἀρῶαβῶνα τῆς περὶ αὐτὸν ὑπέσχετο
5 πίστεως, καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ δεδεμένων καὶ λελυμένων
ἐπὶ τῆς γῆς ἐν οὐρανοῖς ψηφίζεσθαι τὴν περαιώσιν. Ναὶ
μὴν καὶ ὡς εὐπειθῶς κεκληκόςτος τοῦ ἀδελφοῦ καθυπακού-
σαντα, καὶ ὡς τῷ Χριστῷ σὺν αὐτῇ κλήσει προσεληλυθότα,
καὶ τὴν Κηρᾶ προσηγορίαν ὡσπερ τι σημεῖον καὶ σφραγίδα
10 τῆς εἰς αὐτὸν κομισάμενον πίστεως καὶ ὡς αὐτόθεν ἔλγον
ἀνακραθέντα τῷ διδασκάλῳ καὶ οἷον ἐκτυρωθέντα, καὶ διὰ
τοῦτο τὸ θερμὸν ὡς οὐκ ἄλλος τις τῶν ἀποστόλων ἐν πολ-
λοῖς πολλάκις ἐπιδείξαμενον.

3 Ταῦτα εἰ καὶ πολλῷ τῷ μεγέθει τὰς ἀνθρωπίνας
20 ὑπερnick διανοίας, καὶ μείζω τῆς τῶν λόγων δυνάμεως κα-
ταραίνεται, οὐ πάντως πρὸς τὸ πάντῃ ἀνέρικτον χωρήσει
καὶ ἄπορον. Συγκαταβήσεται γὰρ καὶ μέχρι τῆς ἡμετέρας
ἐσχατίας ὁ πάντων ἀποστόλων ὑπέρτερος, οὐ
μόνον διὰ τὸ συμπαθὲς ὃ πρὸ παντός ἄλλου χρώμενος τοῖς
25 ὁμοφυέσιν ἡμῖν μεταδίδωσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πρὸς τὸν
διδάσκαλον μιμητικόν, θς καὶ μέχρι τῆς τοῦ δούλου μορφῆς
συγκαταβάς, τὸ μετριοφρονεῖν καὶ συνταπεινοῦσθαι τοῖς τα-
πεινοῖς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητάς ἐξεπαίδευσε.

4 Φαιδρὰ μὲν γὰρ καὶ ἡ τῆς τελειώσεως αὐτοῦ ἐορτὴ
30 καὶ πολλῷ φωτὶ καταλαμπομένη τοῦ πνεύματος· σταυρὸν
προςπηγνύμενος, ἀνάβασις πρὸς αὐτὸν πρόθυμος, χεῖρες
ἐκτάδην προσεραπλούμεναι καὶ τὸ δεσποτικὸν πάθος ἀπει-
κονίζουσαι, σχῆμα σταυρώσεως οὐκ ὄρθιον ἀλλ' ἀντίστρο-
φον, εὐλαβείας τῆς πρὸς τὸν διδάσκαλον αἰνιγμα· ἀεὶ τοῦ
35 κορυφαίου δι' αἰδοῦς τὰ πρωτεῖα τούτῳ παραχωροῦντος καὶ
τὸ αὐτοῦ ταπεινὸν πρὸς τὸ ἐκείνου ὕψος ἀντιπαρατιθέντος,
καὶ διὰ τοῦτο τὰ ἔσχατα καὶ ὑποδεῖ ἀίρουμένου τε καὶ
προκρίνοντος. Ἐνδέεστα δὲ οὐδὲν τῆς τοιαύτης φαιδρότητος

καὶ ἡ σήμερον ἐπιστᾶσα πανήγυρις [f. 157 v°] καὶ τῶν ἐν τέλει τὰς αἰτίας προὑποφαίνουσα καὶ τῆς ἐπὶ σταυροῦ ὑψώσεως, οὐχ ἥττον τὰ παθήματα διαγγέλλουσα, δι' ἧ καὶ ὁ σταυρὸς ἡδίων ἦν αὐτῷ μᾶλλον καὶ πάντων ἐρασμιώτερος· ἀλύσεων γὰρ αὐτοῦ τῶν τιμίων προφαίνει φανέρωσιν καὶ 5 προσκύνησιν, ἐν αἷς καταδεσμούμενος, τὰς τοῦ ἀρχεκάκου πολυπλόκου ¹ διέλυσε μηχανάς, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ δεσμουμένους ἀφαρπάσας τοῦ νοητοῦ θανάτου ἀπελυτρώσατο.

5 Ὡςπερ εἰς ἑορτῆς ὑπόθεσιν ἔχοντες, καὶ ὡς αἰτίας καὶ προξένους τῆς ἐν τῷ τέλει σταυρώσεως ἐπιστάμενοι καὶ 10 περὶ ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ἀπόστολον ταύτας κάκεινεν συμβεβηκυίας καὶ ἠνωμένας θεώμενοι, οὐ πόρρω τὴν παροῦσαν πανήγυριν τῆς ἱερᾶς τελειώσεως λογιούμεθα· ἀλλὰ μίαν δι' ἀμφοτέρων συγχροτήσαντες σήμερον, ταῖς ἐκ τῶν ² λόγων τιμαῖς ³ καθ' ὅσον οἶόν τε ζεύσῃ πίστει καταλαμ- 15 πρύνωμεν.

6 Ταύτην ὡς πανεύσημον καὶ πανίερὸν καὶ παντός τοῦ κόσμου φωταγωγὸν θεοβράβευτον ἐν ἱεραῖς μελωδίαις κατακοσμήσωμεν. Ταύτην ὡς παρεκτικὴν τῆς τοῦ Ἀγίου Πνεύματος χάριτος καὶ φωτιστικὴν τῶν πρὸς τοῦτο ἐπιτηδείων 20 ψυχῶν τοῖς κατὰ δύναμιν ἐγκωμίοις ἀποσεμνύνωμεν. Οὕτω γὰρ ἂν ἡμῖν ὑπάρξῃ ἐραστὰς τῶν ἀποστολικῶν δεδειγμένων ἐπαίνων, καὶ τὸν τιμώμενον εἰς οἶκτον προσεπι — [f. 158 r°] σπάσασθαι, καὶ τῆς εἰς αὐτὸν εὐφημίας πλουτῆσαι συλλήπτορα. Ἐκεῖνου γὰρ μοι τὴν χάριν τῆς γλώσσης πα- 25 ρασχεθῆναι προσλιπαρῶ, ἣν ἡ πυρφόρος τοῦ Πνεύματος διαχαλκεύσασα δύναμις καὶ οὐρανίου καὶ ἀπορρήτου διδασκαλίας ἐμπλήσασα, τὰ τῶν ἐθνῶν πολύσπορα γένη τῆς οἰκείας σαγήνης εἴσω μεγαλοπρεπῶς ἐποιήσατο.

¹ H porte πολοπλόκου.

² Τῶν manque dans H.

³ H porte ὀρχαῖς.

Ἄλλ' ἐνταῦθα τῷ λόγῳ γενόμενος καὶ πρὸς τῶν ἀποστολικῶν πρακτέων πέλαγος τὸ τοῦ νοῦ ὀπτικὸν ἐπαφείς ὁ λόγος ¹ ἰλίγγου καὶ σκοτοδινίας ὑποπλησθεὶς καὶ εἰς ἑαυτὸν συστραφείς, συνωδὸς τῷ μεγαλοφωνοτάτῳ Ἡσαΐα φημί·
 5 « ὦ τάλας, λέγων, ἐγὼ, ὅτι ἀκάθαρτος ὢν καὶ ἀκάθαρτα χεῖλη ἔχων » καθαρὼν ἐφάπτομαι ὑποθέσεων μηδεμιᾶς μοι τὸ πρὸς τὰ τοιαῦτα θαρρῆν ἀφορμῆς παρεχούσης τὸ εὐελπί.

7 Οὐκ οὖν ἐπὶ τὴν ἄβυσσον τῆς ἀποστολικῆς εὐσπλαγχνίας καθείς ἑμαυτὸν, βραχείᾳ γλώττῃ τοὺς περὶ αὐτοῦ
 10 ἐπαίνους πειράσσομαι διανήξασθαι.

Τὰ μὲν οὖν περὶ γεννήσεως καὶ πατρίδος καὶ τῶν περιεργόντων ² πατέρων παρεῖσθω τὰ νῦν· σεμνῶν μὲν καὶ αὐτῶν ὄντων καὶ ἀξίων πρὸς ἀκοήν, ἀπασχολούντων δὲ τὸν νοῦν καὶ μὴ ἐόντων πρὸς τὰ κρείττω, καὶ ὧν ἡ μνήμη
 15 ὠφέλιμος καὶ σωτήριος τὸν λόγον προσεπεκτείνεισθαι.

8 Πολλαὶ μὲν αἱ τοῦδε τοῦ ἀποστόλου θεο — [f. 158 v°] σημεῖαι καὶ ἡ τῶν θαυμάτων πληθὺς καὶ τὰ ἄλλα ὅσα ἢ ἐν αὐτῷ κατοικοῦσα χάρις τοῦ Πνεύματος δι' αὐτοῦ ἐνήργησέ τε καὶ ἔδρασεν, ἅτινα, ἐὰν γράφηται καθ' ἓν, κα-
 20 λὸν γὰρ περὶ αὐτοῦ τοῖς θεολογικοῖς προσχρήσασθαι ῥήμασιν, οὐδὲ αὐτὴν οἶμαι τὴν καθ' ἡμᾶς τῶν λόγων ἰσχὺν ἐπαρκεῖν· καὶ ὅτι ἀλλίστα πρὸς τοῦτο νεανιεύσοιτο. Οὗτος, μετὰ τὴν ἐν τῷ πατρὶ ῥόνῳ τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ ὑπερρυᾶ καὶ ἀπόρρητον καθίδρυσιν, συνῆν καὶ συνδιη-
 25 τᾶτο τῷ λοιπῷ τῶν ἀποστόλων συστήματι, καὶ κοινὸν μετ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὸ τοῦ εὐαγγελίου κήρυγμα· καὶ ποτὲ μὲν βήματι καὶ δικαστηρίοις μετ' αὐτῶν συμπαρίστατο· ποτὲ δὲ καὶ ταῖς ἐξ Ἰουδαίων ἀτιμίαις καὶ μάστιξι τοῖς ἄλλοις συνεπεπόνθει, καὶ οὐκ ἦν ὅπου μὴ οὐχὶ συνῆπτο
 30 τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς ἐκείνων ἐκοινώνει παθήμασιν.

¹ V porte λόγος, H met ὅλος-

² V porte προσεργόντων.

9 Ἡ μὲν οὖν τῶν Πράξεων βίβλος πολλοὺς περὶ αὐτοῦ διεξιούσα κινδύνους, οἷς ὑπέπεσέ τε καὶ συνεσχέθη, καὶ πολλῶν θαυμάτων μνήμην ποιησαμένη, οἷον τὴν παραδόξως ἐνεργηθεῖσαν ἐν τῷ χλωῷ ἱασιν¹, τὴν Ἀνανίου καὶ Σαπφείρας ἄδυσώπητον τελευτήν², τὴν τῆς Ἐβαβηθᾶ³ ἐξ αὐτῶν⁵ τοῦ θανάτου βρόχων ἀνάστασιν, τὴν Κορνηλίου⁴ δι' ἀγγελικῆς ἐπιστασίας μεταβολὴν καὶ μετάθεσιν, τὴν διὰ τῆς σκιᾶς τοῦ σώματος τοῖς ἀσθενούσι προσγινομένην ἀνάρρωσιν· ὅσας τε καθυπέμεινε θλίψεις, καθέρξεις, ἐπὶ βημάτων παρσάσεις· ὅπως τε ὑπὲρ Χριστοῦ μαστιγθεὶς ἔχαιρεν ὑπὲρ¹⁰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ καταξιωθεὶς ἀτιμασθῆναι· τὰς μετὰ παρρησίας ἐκείνας πρὸς Ἰουδαίους ὁμηγορίας· καὶ ὅπως ἐξ ἀγραμμάτων καὶ ἰδιωτικοῦ στόματος λόγοι σοφίας ἐμπλεοιθεῖας ἐξεπορεύοντο· τὸν διὰ προσευχῆς γεγονότα σεισμόν, καὶ τὸ συνεληλυθὸς πλῆθος πρὸς πίστιν ἐρελκυσάμενον.¹⁵

10 Ταῦτά τε καὶ ὅσα τούτοις ἀκόλουθα πέπονθέ τε καὶ ἔδρασεν, εἰς ὅκου πλῆθος οὐκ εὐαρέστηγον ἀναφερόμενα ἐπιτεμὼν τε καὶ συνελὼν, ἕνα τῶν πάντων χαλεπώτατον καὶ δυσδιάφρεκτον, μετὰ θαυματουργίας ἐνεργηθέντα κίνδυνον ἐπαγορεύει, πολλὴν ἔχοντα καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ τῶν Ἰου-²⁰ δαίων ὁμότητα καὶ τῆς ἐκ θεοῦ συμμαχίας τὴν ταχύτητα.

11 Ἡρώδης γὰρ ἐκεῖνος ὁ τοῦ πρώτως βασιλεύσαντος ἐν Ἱερουσαλὴμ ἀπόγονος, ἅτε τοῦ Ἰουδαϊκοῦ καὶ σπέρματος ὦν καὶ σεβάσματος, καὶ ζηλωτυπῶν ἐπὶ τῇ καταλύσει τῶν πατρικῶν ἐθνῶν καὶ νομίμων ἃ ταῖς τῶν ἀποστόλων ἀνέτέ-²⁵τραπτο διδασκαλίας καὶ πρὸς καταστροφὴν ὑπωρύσσετο, ταῖς τῶν ὁμορῦλων ὁργαῖς ἐξαπτόμενος [f. 159 v°] καὶ χαριζόμενος αὐτοῖς εἰ ἐπὶ μᾶλλον χρήσαιοτο τῷ κατὰ τῶν ἀποστόλων θυμῷ καὶ τῇ λύσσει. Πρῶτα μὲν Ἰακώβου τὸν ἀδελ-

¹ Act. III, 1-9.

² Act. V, 1-11.

³ Act. IX, 36-41.

⁴ Act. X, 1 et sq.

φόν Ἰωάννου ἀνηγήκει διὰ μαχαίρας, τῆς γραφῆς τὸ θυ-
ριῶδες αὐτοῦ καὶ ἀπάνθρωπον διὰ τῆς χυχαίρας ὑποδηλού-
σης. Ἐξῆν γὰρ αὐτῷ καὶ ἑτέρῳ θανάτῳ τὸν ἀπόστολον
καταθῆναι ἢ καὶ θανάτου παραπλησίσις κολάεσι καὶ τι-
5 μωρίαις καταβαλεῖν· ἀλλ' ἐν' ἐκείνου μὲν ἡ καὶ θηρίων αὐ-
τῶν ὠμότερα γνώμη στηλιτευθῇ, τοῦτου δὲ ἡ πρὸς σφαγὴν
ἐπίδοσις πρόθυμος γνωρισθῇ, προβάτου δίκην τοῦ ἐπὶ σφαγὴν
ἐλκομένου, διὰ μαχαίρας ὑπεδέχετο τὴν τελείωσιν.

12 Οὕτω μὲν οὖν ὁ ἱερός Ἰάκωβος τετελειώται, καὶ
10 μαρτυρικῶς θανάτῳ τὸν ἀποστολικὸν ἐπεσφράγισε δρόμον,
ἐκεῖνο πιὼν τὸ ποτήριον, ὃ πάλαι πιεῖν αὐτῷ ἡ τοῦ θεοῦ
σοφία προέφησε, καὶ βαπτισθῆναι τῷ ἰδίῳ αἵματι προεστή-
μανεν.

Ἰδὼν δὲ, ὅτι ἀρεστὸν ἐστὶ τοῦτο τοῖς Ἰουδαίοις, προσέ-
15 θετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον, ὃν καὶ πιάσας ἔθετο ἐν φυλακῇ,
παράδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτόν.
Διὰ τὸ τὰς ἡμέρας τῶν ἄζύμων παρεστάναι, βουλόμενος,
μετὰ τὸ Πάσχα, ἀγαγεῖν αὐτόν πρὸς κρίσιν τῷ λαῷ. Διὰ
πάντων ὁ συγγρα- [f. 160 r°] ρεὺς τὸ αἰμοχαρές καὶ φονικὸν
20 αἰνιττόμενος τοῦ Ἡρώδου, τοῖς τοιοῖσδε ῥήμασιν ἐχρήσατο·
οὐδὲν γὰρ αὐτῷ πρὸ τῶν ὀρθαλμῶν ἐπράττετο δίκαιον, οὐ-
δὲν ἐννομον, οὐδὲν εὐπρεπές καὶ εὐφημον. Ἀλλ' ὅσα πρὸς
ἀρέσκειαν τῶν ὁμοφύλων, ὅσα πρὸς θεραπείαν τῆς βεβήλου
αὐτῶν προαιρέσεως, ταῦτ' ἦν αὐτῷ καὶ λεγόμενα καὶ πρατ-
25 τόμενα.

13 Τὸ γὰρ τὸν ἀπόστολον κρατῆσαι καὶ εἰρκτῇ παρα-
δοῦναι καὶ τὸν θάνατον αὐτῷ κατὰ πρόσωπον ἐπιστῆναι ¹,
τῆς ἰουδαϊκῆς ἀρεσκείας συμπέρασμα ἦν· ὦντο γὰρ, ὡς, εἰ
τοῦτον ἀνέλοιεν καὶ ἐκ ποδῶν ποιήσαιντο, εὐχερῶς τοῦ λοι-
30 ποῦ τῶν ἄλλων ἀποστόλων περιγενέσθαι. Αὐτὸς γὰρ ἦν
ἀντιπινέων καὶ ἀντιμαχόμενος ἐν συνεδρίοις, ἐν δικαστηρίοις,

¹ V παραστῆναι.

ἐν συναγωγαῖς, καὶ τὸ τοῦ Ἰησοῦ ὄνομα διαῤῥήδην ἀνα-
κηρύττων καὶ τῇ τούτου ἐπικλήσει τελῶν τὰ ἐξάρετα.

14 Σκοπεῖν δὲ προσήκει, ὅπως τοῖς κατὰ Χριστοῦ μα-
νεῖσι γραμματεῦσί τε καὶ ἀρχιερεῦσι ἐξομοιοῦσθαι καὶ οὗτος
ἐσπούδακεν. Ἐκεῖνοι γὰρ ἔλεγον, μὴ ἐν τῇ ἐορτῇ γενέσθαι 5
τὴν τούτου σύλληψιν, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ,
ὡς μετὰ τὴν ἐορτὴν πάντως ἐπὶ τὸν σταυρὸν ἄγειν μέλ-
λοντες. Ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὸ Πάσχα τὴν ἐπὶ [f. 160ν^ο]
θανάτῳ (ψῆρον) ¹ τοῦτον προσάγεσθαι. Οὐκοῦν ἀνάγκη,
ὁμογνωμόνων ὄντων τούτων, ἐκείνοις τοῖς αὐτοῖς καὶ λόγοις 10
καὶ ἔργοις κεχρῆσθαι περὶ τὸν ἀπόστολον, οἷς καὶ περὶ τὸν
διδάσκαλον.

15 Εἰς τέσσαρας δὲ τετράδας τὴν τῶν στρατιωτῶν
ἀφώρισε φυλακὴν, καὶ οὐκ ἐφ' ἐνὶ τόπῳ, ἀλλ' ἐν πλείοσι καὶ
μικρὸν ἄποθεν διεστηκόσιν, ἵν' ἦτε ἀσφάλεια εἴη ὀχυρωτέρα, 15
καὶ τῷ ἀποστόλῳ, ἐὰν προσγένηται τῶν δεσμῶν ἀποδράσαι
καὶ τοὺς ἐγγυτέρῳ διαλαθεῖν φύλακας, ὑπὸ τῶν ἄλλων
κατάφορός τε καὶ εὐληπτος γένοιτο. Ἀλλ' ὁ μὲν Πέτρος,
φησὶν, ἦν ἐν τῇ φυλακῇ κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιω-
τῶν καὶ δεδεμένος ἀλύσει διυσί. « Προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς 20
ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας » ².

16 Τίνος χάριν ἐπὶ τοσαύταις ἐφρουρεῖτο ταῖς ἡμέραις,
καὶ οὐ παρ' εὐθὺ τοῦ θυμοῦ ζέοντος καὶ τῶν Ἰουδαίων τὸν
αὐτοῦ θάνατον διψώντων, παρ' αὐτίκα τοῦτον ἐπῆγον τῷ
κορυφαίῳ; Κατὰ μὲν τὸν νοῦν τοῦ συγγραφέως, διὰ τὰς 25
τῶν ἀζύμων ἡμέρας, ἐν αἷς καθαίροντες ἑαυτοὺς Ἰουδαῖοι
καὶ παντὸς ἀτόπου χωριζόμενοι πράγματος, τὴν τοῦ Πάσχα
διήνυσον ἐορτὴν, ἀθώοις χερσὶ, τῆς νομικῆς ἐραπτόμενοι θυ-

¹ Ψῆρον ne se trouve ni dans H, ni dans V. Il semble qu'on doive le mettre pour avoir un sens avec τῇν à moins de supprimer ce dernier mot. Le même cas se retrouve au n° 31.

² Act. XII-5.

σίας. Κατὰ δὲ τρόπον ἕτερον, λύσεως ἀπείρου κατὰ τοῦ ἀποστόλου πεπληρωμένος ὁ Ἡρώδης, εἰς παρέκτασιν ἡμε-
[f. 161 r°] ρῶν τὴν τούτου καθειρξίν διωρίσατο, ὡς ἂν ἐπὶ
πλέον αἰκίζοιτο καὶ τιμωροῖτο, καὶ ἀνίαις καὶ θλίψεσι πε-
5 ριστοιχιζοιτο. τῇ τε τῶν ἀλύσειν βαρύτερητι, καὶ τῇ ἐκ
τοῦ λιμοῦ θανατώσεώς γε ἡλπιζε, καὶ τῇ τῶν συγκαθευ-
δόντων αὐτῷ στρατιωτῶν ἀπανθρώπων διαθέσει.

17 Πόσους γὰρ ἂν διὰ μέσου τούτων τῶν ἡμερῶν λό-
γους θρασεῖς καὶ ἀπειλητικούς ἐξήνεγκαν πρὸς αὐτόν; πό-
10 σους ὀνειδισμούς; πόσας ὕβρεις καὶ ἀτιμίας; πῇ μὲν ὡς τὰ
τῶν ἀλλοφύλων Ἰουδαίων καθαιροῦντα καὶ ἀνατρέποντα,
πῇ δὲ ὡς βασιλικὰς προστάγμασιν ἀντιλέγοντα· καὶ ποτὲ
μὲν ὡς στασιώδῃ καὶ θορύβῳ αἴτιον διαβαλλόμενον, ποτὲ
δὲ ὡς τῶν μωσαϊκῶν νόμων ἀντίπαλον λοιδορούμενον. Ἔστι
15 δ' ὅτε καὶ πυγμαῖς καὶ ῥαπίσμασι καὶ κονδύλοις παιδόμενον
καὶ αἰκιζόμενον οὐκ ἀπιστήσειε δ' ἂν τις ὡς οὐχὶ καὶ ταῖς
ἀλύσει σφοδρότέρως καὶ ἐπιπονοτέρως αὐτόν συνέστριγγον
καὶ συνέθλιβον· ἔν' ἐκ πάντων ἢ τῶν ἀλγεινῶν αὐτῷ ἐπί-
στασις καὶ συναισθησις ἐπὶ μεῖζον γενομένη, τάχιστα τοῦ
20 ζῆν αὐτόν ἀπαλλάξειεν. Ἠλέγχοντο δὲ διὰ πάντων εἰς ὕδωρ
γράφοντες καὶ εἰς ἄερα πυκτεύοντες. Στερρότερος γὰρ μᾶλ-
λον τῇ παρατάσει τῆς καθειρξέως δεικνύμενος ὁ ἀπόστολος,
καὶ τοῖς περικυκλοῦσιν αὐτόν δεινοῖς ὥσπερ τισὶ κέν — [f. 161 v°]
τροῖς νυττόμενος καὶ διανιστάμενος, τοσοῦτον ἀπεῖχε τού-
25 τοῖς ἐξασθενεῖν τε καὶ κατατρυχεσθαι, ὅσον οἱ φύλακες τῇ
ἐπ' αὐτῷ σωτηρίῳ καὶ θαρσοποιῷ εὐφροσύνῃ ἐνεκαλύπτοντό
τε καὶ κατησχύνοντο.

18 Τούτων οὕτως ἐπ' αὐτῷ¹ τελουμένων, ἡ μὲν παρὰ
τῆς ἐκκλησίας γενομένη εὐχὴ πρὸς οὐρανοὺς ἀνεφέρετο·
30 παρ' αὐτίκα δὲ ἄγγελος ἐκεῖθεν ἐξεπέμπετο καὶ προτεπιστάς
τῇ εἰρκτῇ, ταύτην μὲν ἐπλήρου φωτός, ἔν' ἀκραίφνῃ τὴν

¹ V ὑπ αὐτοῦ.

δρασιν ἔχοι ὁ κορυφαῖος τῶν θαυματουργουμένων. Νύξας δὲ τοῦτον κατὰ πλευράν· « Ἀνάστα, φησὶν, ἐν τάχει » ¹. Καὶ ἵνα μῆτι ἄτοπον κατὰ διάνοιαν αὐτὸν ὑποδράμῃ, ὡς καὶ αὐτοῦ τοῦ σατανᾶ ἔσθ' ὅτε εἰς ἄγγελον μετασχηματιζομένου φωτὸς, ὑποκλέπτειν τε τὴν αἴσθησιν ἐν τῷ φαινο- ⁵ μένῳ προσήματι, ἅμα τῷ λόγῳ ἐξέπεσον αἱ ἀλύσεις αὐτοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν ὡς πιστωθῆναι τοὺς λόγους τῷ πράγματι, καὶ μὴ δύναμιν ἀποστατικὴν ἢ φαντασίαν ἀνύπαρκτον ἡγήσασθαι τὸ φανέν, ἀλλ' ἄγγελον ἀληθῆ καὶ ὅψιν ὑπαρκτικὴν τὸ ἀψευδὲς αὐτόπιστον ἔχουσαν. 10

19 Τούτων δὲ οὕτω προκεχωρηκότων τῷ ἀποστίλῳ, ἐπεὶ περ ἔτι περιδεδῆς ἦν καὶ ἔντρομος, οὐ μόνον ταῖς περὶ τοῦ φανέντος ἀκριβολίαις κλυδωνιζόμενος, ἀλλὰ καὶ περὶ τοῦ πῶς τὰς τεταγμένας ² διέλθοι τῶν στρατιωτῶν φυλακὰς, [f. 162 r°] πολλῇ περὶ αὐτὸν κεχρημένων τῇ ἀσφαλείᾳ ¹⁵ καὶ ἀκοιμήτως ἐπαγρυπνούντων τῷ πράγματι, φησὶν, ὁ φανείς· « Ὑπόδρασαι τὰ σάνδαλά σου καὶ περιβαλοῦ τὸ ἱμάτιόν σου καὶ ἀκολούθει μοι » ³. Ἐπειδὴ γὰρ ἔτι σε, φησὶν, ὁ βασιλικὸς ἅμα καὶ ἰουδαϊκὸς φόβος, καὶ ἡ τῶν φυλασσόντων ἐν κύκλῳ περιοχὴ καὶ συντήρησις ὀρρωδούντα καὶ ²⁰ τεθηρότα πεποιήκασι, καὶ διὰ τοῦτο οὐκ εὐχερῶς τοῖς παρ' ἐμοῦ λεγομένοις πιστεύειν ἐθέλεις, τσαύτης σε βοηθείας καὶ συμμαχίας ἐμπιπλῶ, καὶ πάντα φόβον τῆς σῆς ἀπορραπίζω διανοίας, ὡς καὶ αὐτὸ τὸ ἱμάτιον δίχα παντὸς ²⁵ δέους περιβαλέσθαι, καὶ τὰ σανδάλια ὑποδύσασθαι.

Ὡ τῆς ἐκ θεοῦ ταχίστης ἐπικουρίας καὶ τῆς ἀποστολικῆς πρὸς αὐτὸν ἐντεύξεως! Ὡ μεγίστης ἐγκαρδίου εὐχῆς, ἥτις ὡς ἀπὸ τινος σπενδόνης τοῦ τῆς Ἐκκλησίας στόματος ἐκπεμθεῖσα πρὸς οὐρανούς, τὴν μὲν Ἡρώδου καρδίαν και-

¹ Act. XII-7.

² Τὰς τεταγμένας est la leçon du V. H porte τεταγμένως. La variante du V est préférable.

³ Act. XII-8.

ρίως κατέτρωσε, τὸν δὲ κορυφαῖον τῶν αὐτοῦ χειρῶν διε-
σώσατο! Βαβαί χάριτος ἀποστολικῆς καὶ ἐλπίδος ἐνυπο-
στάτου καὶ ἀληθοῦς, δι' ὧν τὸ θεῖον ἔχων εὐήκοον, ἐξ αὐ-
τῶν τῶν τοῦ θανάτου βρόχων ἀφήρπαστο!

5 Εἰ δέ τις ἀντεπάγων διαποροίη, τί δῆποτε μὴ πρὸς
αὐτὸ τὸ συλληφθῆναι γενόμενον τὸν ἀπόστολον ἀνάρπαστον
τῶν ἰουδαϊκῶν χειρῶν [f. 162 v°] ὁ διδάσκαλος ἐποίησατο,
ἀλλὰ καὶ δεσμοῖς καὶ συλακῇ καὶ ἡμερῶν παραδρομῇ καὶ
κακίῳ περισχελθῆναι συγκεχώρηκεν, ἵστω ὡς οὐχ οὕτως
10 εἰς ἀπορίαν καὶ θαῦμα τοὺς ἐχθροὺς ἢ τοῦ συλληφθῆναι
αὐτὸν θεῶθεν συμμαχία συνήλαυνεν, ὡς τὸ ἐν χειρὶν τοῦ-
τον ἐλόντας, καὶ ἀλύτεσι πεδῆσαντας καὶ φρουροῖς ἀσφα-
λισταμένους, ἐκ μέσου τῶν ἀφύκτων τούτων καὶ ἀδράστων
ἀρκύων ἀνασώσασθαι.

15 **20** Ἐκεῖ μὲν γὰρ τοῖς συλλαβοῦσιν εὐχεύωτος ὢν τάχα
ἂν ἐδοξε φαντασιώδη τινὰ τέχνην ἐνηργηκέναι, τῷ πόρρω
γενέσθαι συλλήψεως, καὶ ἦν ἐν χλεύῃ τὰ τοῦ ἀποστόλου
θαυματουργήματα. Ἐνταῦθα δὲ καὶ δεδεμένος ἀλύτεσι, καὶ
τέσσαρσι τετραθίοις στρατιωτῶν ρυλασσόμενος, καὶ μετα-
20 ξὺν δύο κοιμώμενος στρατιωτῶν, καὶ μηδενὸς ἐλλείποντος τῶν
ὅσα πρὸς θάνατον συνελαύνειν οἶδε τὸν κατὰκριτον, οὕτω
τῆς ἄνωθεν βολεῖας ἡξίωται, καὶ παραδόξου τυγχάνει
ἀπολυτρώσεως· ὅσῳ τοῦτο ἐκείνου θαυμαστότερον καὶ πα-
ραδοξότερον, ὅσῳ τὸ ἐκ μέσων ἀνασωθῆναι τῶν δεινῶν τοῦ
25 μηδὲ πρὸς πεῖραν αὐτῶν ἐλθεῖν ἐξαισιώτερόν τε καὶ φοβε-
ρότερον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τσαύτην θαυματουργίαν δύνα-
μιν καὶ προτροπὴν ἀγγελικὴν οὐκ ἥδαι ὅτι ἀληθὲς ἦν τὸ
γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέ- [f. 163 r°] λου· ἀλλ' ἐδόκει ὅραμα
βλέπειν. Ἡλέγχετο γὰρ ἔτι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἡ ἀσθέ-
30 νεια, καὶ τὸ ὑπὲρ φύσιν καὶ ἀδράστως γινόμενον τῇ φυ-
σικῇ ἀκολουθεῖα παραμετρούμενον, εἰς ἀνυπόστατον ὅραμα
διεκρίνετο. Τί οὖν ὁ φανείς ἄγγελος; Ἐπείπερ αὐτὸν εἶδεν
ἔτι τῷ τῆς ἀπιστίας χειμαζόμενον κλύδωνι, καὶ μηδὲν τῶν

ὕπ' αὐτῷ τελεσθέντων παραδόξως γενέσθαι ὑποτοπάζοντα, τὴν μὲν πρώτην καὶ δευτέραν φυλακὴν τῶν στρατιωτῶν οὕτω σὺν αὐτῷ διῆλθεν ἀψορητί, ὥς μηδ' αἰσθέσθαι τοὺς φυλάσσοντας τῆς τούτου διαβάσεως, θείῳ τινὶ νεύματι τοῦ ὕπνου τὰ ἐκείνου πεδῆσαντος βλέφαρα πρὸς τὸ μὴ συνιέναι 5 τὸ γεγονός.

21 Ὡς δὲ πρὸς τὴν σιδηρᾶν ἀφίκοντο πύλην τὴν εἰς τὴν πόλιν φέρουσιν, ἣ μὲν αὐτομάτῃ τούτοις ἠνοίχθη, τοῦ Θεοῦ κἀνταῦθα θαυματουργήσαντος καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου περιδεὲς κατὰ μικρὸν ὑπεξαίροντος καὶ πρόθυμον ἀποδεικνύν- 10 τος πρὸς τὸ ἐξῆς.

22 Καὶ ἐπειδὴ περ ἐξεληθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, ὁ μὲν ἄγγελος ἀποστάς ἦν ἀφανής· ὁ δὲ τοῦ θαύματος ἐν συναισθήσει γενόμενος, καὶ λογιτάμενος τὰ τε πρότερον περὶ αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ τελεσθέντα ¹ θαύματα, « τὰ τε νῦν 15 ὑπερφυῶς τερατουργηθέντα » ² καὶ ταῦτα ἐκείνοις συμβάλλων καὶ ἀντεξετάζων καὶ πιστωθεὶς [f. 163 v°] τὸ τῆς ὀπτασίας ἀληθὲς καὶ βέβαιον καὶ ὡς οὐ φαντασία ἦν τὸ ὁρώμενον, ἀλλὰ πράγματος ἔκβασις ἐναργής, τοιάνδε μετ' εὐχαριστίας ἤρπει φωνήν· « Νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε 20 Κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Ἑρώδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων » ³.

23 Τί φῆς ἀποστόλων ὑπέρτερε; Νῦν οἶδας; Νῦν πεπίστευκας; Νῦν ἐπιχαίρεις τῷ θαύματι; Ποῦ σοι τὸ ἀψευδὲς τῶν ἐλπίδων ἀπέπτη; Πῶς τὰ τῆς θερμῆς ἐκείνης 25 ὁμολογίας διερρύη. Αἱ δὲ κλεῖς τῆς οὐρανῶν βασιλείας καὶ τὸ τῆς ἐκκλησίας χρηματίζειν ἔρεισμα, ποῦ; Ποῦ δὲ ὁ διακαῆς καὶ διάπυρος ἐκεῖνος πόθος, καὶ ἡ μέγχι θανάτου ἀδιάλεικτος ἔνωσις καὶ συνάρεια. Ἄρ' εἰς κενὸν τὰ τῆς τοσαύ-

¹ Manque dans H. mais se trouve dans V.

² idem.

³ Act. XII-11.

της κατήντησε πίστειως; Ἄρ' εἰς αὖρας αἱ τηλικάυται σου
 ἐλπίδες διελύθησαν. Ἄρ' ἦσθου τῶν παρὰ τοῦ διδασκάλου
 τελεσθέντων τερατουργημάτων; Ἐπελάθου δὲ τοῦ ἐν θα-
 λάσση κλύδωνος, καὶ ὅπως τῇ δεξιᾷ¹ σε βυθίζόμενον διε-
 5 σώσατο; Οὐκ ἐνήχρους ἔτι τοὺς αὐτοῦ κατέχεις λόγους φά-
 σκοντος· «Ὡς ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ
 κακεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ἐργάσεται; Οὐ συμ-
 παρῆς αὐτῷ ὅτε τοὺς ἤδη [f. 164 r°] νενεκρωμένους προσ-
 τάγματι παρεσκεύαζεν ἄλλεσθαι; ὅτε τοῖς ἐστερημένοις φω-
 10 τὸς τὴν ὀπτικήν παρεῖχεν ἐνέργειαν; ὅτε τοῦ μνήματος
 ἐξανίστατο καὶ τοὺς προουρῶντας νεκροὺς ἀπεδείκνυνεν, καὶ
 τὰς σπραγίδας ἀλυμάντους ἐφύλαττεν; ὅτε σοι τὴν δύνα-
 μιν τῶν σημείων διὰ τῆς τοῦ Πνεύματος ἐπιδημίας κεχά-
 ριστο; ὅτε τὸν ἐν τῇ ὠραίᾳ πυλῇ χωλόν; ὅτε τὸν Αἰνέαν;
 15 ὅτε τὴν Ταβηθά; τὸν μὲν ἀρτίπουν καὶ εὐδρομον ἀπειργά-
 ζου; τὸν δὲ τῆς χρονίας ἀπελύτρου ἀρρωστίας; τῆς δὲ τὴν
 ψυχὴν ἀποπτᾶσαν ἐπανάγαγες; Τούτων καὶ τηλικούτων
 θαυμάτων γενόμενος ἐν μετοχῇ, καὶ τὰ μὲν ἰδὼν, τὰ δὲ
 δρᾶσας αὐτός, καὶ πεῖραν πολλὴν τῆς τοῦ θεοῦ δυνάμεως
 20 εἰληρῶς, νῦν οἶδας ὅτι ἐξαπέστειλε Κύριος τὸν ἄγγελον αὐ-
 τοῦ καὶ ἐρρύσατό σε ἐκ χειρὸς Ἡρώδου; Εἰ μὴ τοῖς προγε-
 γενημένοις θαύμασιν ἐπιστώθης, πῶς τῷ ἐνὶ πιστωθῇσιν;
 Εἰ μὴ τὸ τούτων πλήθος βεβαίωσίν σοι παρέσχε τῆς ἀλη-
 θείας, πῶς τὸ μοναδικὸν καταπραΰνει σου τὸν λογισμόν κυ-
 25 μαινόμενον; Ναί, φησὶν, οὐ γὰρ τοιαῦτα τὰ τῆς θείας δυνά-
 μεως, ὥστε ῥαδίως καταλαμβάνεσθαι καὶ πρὸς πίστιν εὐκό-
 λως ἐνάγεσθαι. Τοῦτο γὰρ οὐ μόνον οὐκ αὖξει [f. 164 v°]
 τὰ θαύματα, ἀλλὰ καὶ μειοῖ ταῦτα καὶ ἔλαττοῖ καὶ τοὺς
 30 τούτων χαρακτῆρας ἐκ τῆς ψυχῆς ἀπαλείφει· τὸ δὲ μετὰ
 βασάνου καὶ λογισμῶν ἀμριβόλων πολλάκις δοκιμασθέν,
 καὶ πλέον τοῦ ἀληθοῦς τὸ φαντασιῶδες ἐμποιεῖσαι, ὥς τοῦ

¹ V met τῇ δεξιᾷ après βυθίζόμενον.

ἀβεβαίου καὶ ἀσθενοῦς τῆς ψυχῆς καὶ πρὸς αὐτὰ τὰ ὑπὲρ
αἴσθησιν φρικτὰ δυσπαράδεκτον ποιῶντος τὸ ἐνεργούμενον·
οἶδε μετὰ τὸν πολὺν καὶ ποικίλον ἐκεῖνον σάλον τῶν λο-
γισμῶν, περὶ τὸ τέλος αὐτὸ τὸ πιστὸν καὶ ἀληθές, ταῖς
ψυχᾶς ἐνιέναι καὶ ἐμβαθύνειν, καὶ παγίαν καὶ ἰσχυράν 5
χαρίζεσθαι μονιμότητα.

24 Ἐντεῦθεν τῇ τῶν συνηθροισμένων οἰκίᾳ πιστῶν προσ-
ελθῶν καὶ τὴν πύλην πατάξας, ἀνεγνωρίζετο μὲν παρὰ
τῆς παιδίσκης καὶ τοῖς ἔνδον κατεμηνύετο, ἡπιστεῖτο δὲ,
τὴν τούτου δὲ παρουσίαν εὐαγγελιζομένης, ὡς καὶ μανίαν 10
ἐγκληθῆναι καὶ οὐκ αὐτόν, ἀλλὰ τὸν τούτου παρεῖναι ἄγ-
γελον αὐτοὺς οἶσθαι.

25 Ὡς δὲ τῆς πύλης διανοιγείσης εἰσῆιε πρὸς τὸ ἐν-
δότερον, ἔκστασις τε αὐτοὺς κατεῖχε καὶ θάμβος, τὸ τῆς
ἀπολυτρώσεως ὁρῶντας ἀνέλπιστον, καὶ ὅς αὐτίκα διηγεῖτο 15
τὴν ὑπὸ Ἡρώδου κατὰσχεσιν, τὴν ἐν φυλακῇ κάθειρξιν,
τὴν διὰ σιδηρῶν ἀλύσεων δέσμευσιν, τὴν ἀγγελικὴν ἐπιρά-
[f. 165 r°] νειαν, καὶ ὅπως διὰ τῆς ἐκείνου ὀπτασίας, αἱ
μὲν ἀλύσεις τῶν χειρῶν ἐξέπιπτον, αὐτὸς δὲ αὐτῷ ἀκολου-
θῶν, καὶ τῶν φρουρούντων παρῆλθε τὰς φυλακὰς καὶ τὴν 20
πύλην αὐτομάτην διανοιγθεῖσαι διεληλύθει.

26 Πρὸς οἷσπερ ἐκδειματωθέντες καὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ
διηγήματος καταπλαγέντες ἐφ' ἑαυτῶν μένειν οὐκ ἐδύναντο,
τῆς χαρᾶς συγκραθείσης τῷ θαύματι καὶ ὑπὸ δύο τούτων
παθῶν πολιορκουμένων. Γοιαῦτα γὰρ τὰ τοῦ Θεοῦ οὔτε 25
ὑπὸ τῆς ἄγαν εὐθυμίας ἐκλύεσθαι παρασχευάζοντος τὸν
ἄκροατὴν, οὔτε ὑπὸ τοῦ θαύματος ἐκπίπτειν πρὸς τὸ λίαν
θαμβητικὸν καὶ ἐξεστρηκός· ἀλλὰ διὰ μὲν τῆς ἀνίστησι τὴν
ψυχὴν καὶ πρὸς τὸ εὐφρόσυνον μετατίθῃσι· διὰ δὲ τῶν συ-
στέλλων ἐπέχει καὶ τῆς τοῦ πρόσω ἀναχαιτίζει ὀρμῆς καὶ 30
δι' ἄμφοιν ἐν τῷ καθεστῶτι ¹ συντηρεῖ τὸν ἀκούοντα.

¹ V καθεστηκότι.

27 Σὺ δέ μοι σκόπει τὸ ἄτυπον καὶ ἀριλόγιμον, καὶ τὴν ἐνοῦσταν αὐτῷ μετριοφροσύνην πρὸς τὰ παράδοξα. Οὐ γὰρ ἐσάλπισεν τὰ τοῦ θαύματος, ὅπερ ἂν ἄλλος ἴσως πέπονθέ τις· οὐχ ὥσπερ ἐκπομπεύων τοῖς καταρθώμασιν ἐπὶ τῶν ὁωμάτων ταῦτα ἐκήρυξεν, οὐκ ἐκ περιχαραίας τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ περὶ αὐτοῦ ἐθριάμβευσεν, οὐ προσηλύτοις, οὐ γνωρίμοις αὐτὰ προσανέθετο, ἀλλὰ κατασείσας τῇ χειρὶ τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ [f. 165 v°] τοῦτοις μόνοις ἡσυχῇ προσανήγειλεν, μεθ' ὧν καὶ ¹ Ἰακώβω καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ.

28 Ἰν' ἀκούσαντες ἐξ οἷων δεσμῶν ἀνελπίστως ἐρρύσθη πλειόνως ἐπιδοῖεν ἑαυτοὺς πρὸς τὸ τῆς πίστεως κήρυγμα, τῇ τῶν θαυμάτων ἐλπίδι νευρούμενοι, καὶ ἅμα οἱ τῆς ἰουδαϊκῆς ἀποστάντες ἄρτι κακοπιστίας, καὶ τὸ τῆς θεωγνωσίας περωτισμένοι ρωπὶ ἀναρρωθεῖν καὶ ἀνακληθεῖν, τῆς ἐνδομυχούσης αὐτοῖς περὶ τὴν θείαν πίστιν ἀμβιβολίας καὶ παγιώτεροι πρὸς τὸ καλὸν διαμείνοιν. Ἀλλ' ὡς πωρώσεως ψυχικῆς, ἥτις δι' αὐτῶν τῶν νοητῶν αἰσθητηρίων τοῦ Ἡρώδου χωρήσασα, ὅλον ἀπειθῇ καὶ ἀσυλλόγιστον πρὸς τὴν τῶν ἀποστολικῶν θαυμασίων πεποίθηκε δύναμιν.

29 Ἐχρῆν γὰρ τὴν παράδοξον ἀπολύτρωσιν τοῦ ἀποστόλου, ἔκ τε τῶν ρουρῶν, ἔκ τε τῶν ἀλύσεων, ἔκ τε τῶν ἐσπραγισμένων πυλῶν πιστωθέντα, καὶ ὡς οὐ δι' ἀμέλειαν τι συμβέβηκε τῶν αὐτοῦ τὴν ψυχὴν ἀνιώντων ἐπαισχυνθῆναι, ἐγκαλυφθῆναι καὶ εἰ μὴ διαρρήδην διὰ τὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ ἀποστόλου μανιωδὲς θαυμάσαι τὸ τερατούργημα, ἀλλ' οὖν καθ' ἑαυτόν καὶ ἐν τῇ ψυχῇ τοῦτο ἐκπλαγέντα, τῆς τῶν ρουρῶν ἀποσχέσθαι σφαγῆς.

30 Ὁ δέ, ἵνα καὶ μᾶλλον αὐτῷ τὸ θηριῶδες καὶ ἀπάνθρωπον αὔξειτο, τῇ τοῦ θανάτου ψήρῃ τοὺς ἀνευθύμους ὑπάγει, καὶ ταῦτα [f. 166 r°] μηδὲν περὶ τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν κατοκλάσαντας· ὅτι γὰρ μὴ κατ' ἐκείνου ἔσχυσε

¹ Manque dans V.

τῷ θυμῷ ἀποχρήσασθαι, καὶ τὴν ἑαυτοῦ γαστέρα ἀποστο-
λικῶν ἐμπλῆσαι σαρκῶν, κατὰ τῶν φρουρούντων μανιωδῶς
ἐπάγει τὸν θάνατον· εἰ δ' ὅτι δι' αὐτὸν κατακέκριντο, μὴ
τοῦ θανάτου θαῦματουργήσας τούτους ἐξείλετο ὁ ἀπόστο-
λος. Διττὸν ἔχει τὸν τῆς ἐπιλύσεως λόγον· ἓνα μὲν τὸν 5
ἀπανθρώπως καὶ θηριωδῶς τούτους κεχρησθαι τῷ ἀποστόλῳ,
συγκοιμωμένους αὐτῷ καὶ ὀριμυτέρας τῶν δεσμῶν, τὰς ἐκ
τῶν λόγων προσφέροντας μάστιγας, καὶ οὐχ ἥττον Ἡρώδου
κατ' αὐτοῦ μεμηνότας τε καὶ φρονοῦντας· ἕτερον δὲ τὸ μὴ
πρὸς μόνον τὸν κορυφαῖον τῇ τοσαύτῃ χρήσασθαι θηριωδίᾳ, 10
ἣ γὰρ ἂν καὶ φιланθρωπίας ἡξίωοντο ἀπαξ τῷ τοιοῦτῳ παρ-
ωλισθηκότες πτώματι.

31 Ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους τῇ
αὐτῇ λύσσει ἐχρῶντο, καὶ ἄλλους τῶν πιστῶν διωγμοῖς καὶ
κολάσεσι καὶ παντοδαπαῖς βασάνοις αὐτοὺς περιέβαλον, καὶ 15
θανάτου θήρατρα πανταχόθεν αὐτοῖς περιεπήγνυον τοῦθ' ἔ-
νεκα τὴν ἐπὶ θανάτῳ¹ κατεκρίθησαν, παλαιᾶς καὶ συντε-
θραμμένης καὶ ἀνιάτου κακίας τινύνντες ἀντέκτησιν.

32 Τοῦτο τοῦ κορυφαίου τῶν μαθητῶν τὸ
κατὰ τοῦ διαβόλου [f. 166 v°] περιφανέστατον τρόπιον. 20
Τοῦτο τῶν εἰς αὐτὸν τελεσθέντων θαυμάτων τὸ ὑπερφυέ-
στατον τερατούργημα. Τί πρῶτον τοῦ ἀποστόλου τούτου
θαυμάσω; τὸ τοῦ πόθου διάπυρον πρὸς Χριστόν; Ἀλλ' ὦ
τῆς διὰ τοῦ² Πατρὸς ἄνωθεν γεγонуίας αὐτῷ ἀποκαλύ-
ψεως! Τὸ συνθανεῖν ἐθέλειν τῷ διδασκάλῳ, καὶ μηδὲ θα- 25
νόντι συναπορρήγνυσθαι; Ἀλλ' ὦ τῆς³ μετὰ τὴν ἀνάστα-
σιν τριττῆς ἐρωτήσεως, δι' ἧς οὐ μόνον τὸν ἐκείνου πρὸς
αὐτὸν ἐγκάρδιον διετράνωσεν ἔρωτα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῆς τε-
λευτῆς προηνίξατο διὰ τῆς νεότητος καὶ τοῦ γήρως καὶ τοῦ

¹ Cf. note 1 du n° 14.

² V: δι' αὐτοῦ τοῦ Πατρὸς.

³ Manque dans H.

ἄλλοτρίου περιζώματος, τὸ τῆς ἀντιστρόφου σταυρώσεως ὑποσημηνάμενος σχῆμα.

33 Οὗτος περιουσία πίστεως τὴν ἐκ Θεοῦ καὶ Πατρὸς δεξάμενος ἀποκάλυψιν, Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τοῦ Ζώντος τὸν Χριστὸν τρανῶς ἀνεκήρυξε καὶ τὸ τῶν δύο φύσεων ἄληθές ἐπίστώσατο. Οὗτος τῇ διδασκαλικῇ κατεμπιπράμενος πέθῳ πόρρωθεν τὰ τοῦ πάθους τοῦ Ἰησοῦ προαινιττομένου. « Ἰλεώς σοι, ρησί, Κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο ». Καὶ ὡς τὰ τῶν ἀνθρώπων φρονῶν καὶ οὐχὶ τὰ τοῦ Θεοῦ ἐπιτι-
10 μηθεὶς τὴν περὶ τούτου σιγὴν ἐδιδάσχετο.

34 Οὗτος καὶ τοῦ πλοίου τὸν διδάσκαλον ἀπεπέμπετο τῷ ὑπερβάλλοντι τοῦ θαύματος ὑπερεκπληττόμενος, καὶ τῆς ἐκβολῆς αἰτίαν, τὸ ἑαυτὸν ἁμαρτωλὸν εἶναι προβαλλόμενος. Οὗτος [f. 167 r°] καὶ μεταμορρωμένῳ παρῆν τῷ Χρι-
15 στῷ καὶ σκηναὺς ἐπὶ τοῦ ὄρους οἰκοδομεῖν τροπεύμητο, τὴν Ἰουδαίων μαιρῶνον ἐκκλίνων ὁρμήν. Ἀρ' οὐχ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ τοῦ πάθους καιρῷ καὶ συντεθνάναι τῷ Ἰησοῦ ὑπισχνεῖτο; καὶ τῇ μαχαίρᾳ τὸ τοῦ φονέως οὖς ἀρηρήκει; ἐν πᾶσι τὸ ζέον δεικνὺς καὶ διάπυρον τῆς πίστεως; Ἀρ' εἶνα μὴ δὲ
20 πρὸς τὸ λίαν ἀσυμπαθὲς καὶ ἄσπλαγχνον ἀποφέρειτο, οὐκ ἄρνήσει περιπεσεῖν συγκεχώρητο, καὶ κλαυθμῷ τὸ ἁμάρτημα ἐξιάσασθαι; Τί τ' ἄλλα; Ἐὼ τὴν δειλίαν, τὴν φυγὴν, τὴν ἀπιστίαν, τὴν εἰς αὐτὸν τὸν τάφον εἰσέλευσιν, τὰ τῶν μυροφόρων πρὸς αὐτὸν εὐαγγέλια, τὴν ἰδιαζόντως
25 τοῦ Σωτῆρος πρὸς αὐτὸν ἐμφάνειαν, τὴν ἐπὶ τῆς Τιβεριάδος θαυματουργίαν, τὰ τε ἄλλα καὶ ὅσα καὶ πρὸ τοῦ πάθους καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀπιστοῦντί τε καὶ πιστεύοντι ἐνηργήθη καὶ διεπράχθη· ἅπερ οὐ μάτην συνεχωρῶντο, ἀλλ' ὅσον εἰς ἀνθρωπίνην ἤκεν κατάληψιν. Ἐσθ' ὅτε μὲν ἀνα-
30 κτώμενα τὸ χαῦνον τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀσθενές· ἔσθ' ὅτε δὲ τὸ αὐστηρὸν καὶ θρασὺ τῆς ἐκείνου γνώμης ἀπορραπίζοντα καὶ δι' ἐκατέρων διδάσκοντα μῆτε μείζους τῆς ἀνθρωπίνης ἀσθενείας ποιεῖσθαι τὰς ὑποσχέσεις, μῆτε κατα-

πίπτειν καὶ τε — [f. 167 v°] θηπέναι καὶ ὀρρωδεῖν· ὅτε δέον συγκοινωνεῖν τοῦ πάθους τῷ διδασκάλῳ, καὶ τὸ τῆς μαθητείας ὑποφαίνειν δουλοπρεπές, ἀλλ' ἐν ὅροις μένειν μεσότητος, ὅσου ἀπέχειν θερμότητος ἀνεπισκέπτου καὶ ταπεινότητος μικροψύχου. 5

35 Ἐγὼ δὲ καὶ τοῦτο λέγειν οὐκ ὀκνήσω περὶ αὐτοῦ, ὅτι καὶ μάρτυς, ὡς αὐτός φησι, τῶν τοῦ Χριστοῦ παθημάτων γνωρίζεται, καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός· ὅτι καὶ τοῖς ἐν τῇ διασπορᾷ πιστεύσασιν Ἰουδαίοις, ἀρμοζούσας τὰς πνευματικὰς δι' ἐπιστολῶν ὑπέθετο παραινέσεις, δι' ὧν ἀγάπην αὐτοῖς καὶ στηριγμόν τῆς ἐν Χριστῷ πίστεως καθυπέφηνε, καὶ τὴν αὐτοῦ παρουσίαν ἐκ παντὸς ἐσομένην ἐλπίζειν ἤνιξτο, ἐν αἷς καὶ τὴν ἐκ τοῦδε τοῦ σκήνους μετάθεσιν προσημαίνει καὶ ταύτην μό- 10
νον πρὸς ζῆλον καὶ φυλακὴν τῶν θείων ἐντολῶν ἀναμιμνήσκει· ἐμφόβους τε καὶ περιδεεῖς ἐργάζεται τῷ τοῦ κατακλυσμοῦ παραδείγματι καὶ τῇ τῶν ἁμαρτησάντων ἀγγέλων κατακρίσει καὶ ταρταρώσει, πρὸς οἷς καὶ τῆς δευτέρας παρουσίας ὑπομιμνήσκει, ἐν ἣ τοὺς οὐρανοὺς μὲν παρελεύσε- 15
σθαί φησι, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα διαλυθήσεσθαι. 20

36 Τοῦτον καὶ ὁ Μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἐμακάρισε καὶ [f. 168 r°] ὁ τούτου Θεὸς καὶ Πατὴρ ἐστεφάνωσε καὶ τὸ συγγενὲς καὶ Παράκλητον Πνεῦμα καθαγιάσαι ¹ θεόπνουν ὄργανον ἀπέδειξε. Τοῦτον αἱ τῶν νοερῶν ἀγγέλων ἐπευφήμησαν τάξεις. Τοῦτον ὁ τῶν ἀποστόλων ὑπερηγάσθη 25
χρὸς καὶ ὡς ἐαυτῶν στόμα περιεπτύξαντό τε καὶ ἀνύμνησαν. Τοῦτον οἱ τῷ Χριστῷ πεπιστευκότες ὁδηγόν καὶ διδάσκαλον ἔχοντες, τοῖς τῆς ἀπιστίας προσκόμμασιν οὐ προσπταίουσι. Τοῦτον καὶ οὐρανομήκη καὶ πολύρωτον στῦ- 30
λον τοῦ νοητοῦ Ἰσραὴλ ὀνομάζομεν καὶ κυβερνήτην τῶν ἐν πελάγει κακοπιστίας χειμαζομένων ψυχῶν. Τοῦτον καὶ

¹ Les ms. ont καταγιάσαι.

ὡς τοῦ νόμου παρωσάμενον τὸ σκιῶδες ὑπερτιμῶμεν καὶ
 πρὸς τὸ τῆς ἀληθείας φέγγος μεταταξάμενον ἀνυμνοῦμεν.
 Ὅντως οὗτός ἐστιν ἡ τῶν ἀποστόλων κρηπίς, ὁ
 τῶν οὐρανίων μυσταγωγός, ὁ τῶν ἀπορρήτων ὑφυγητής,
 5 ὁ τῶν σαλευομένων στηριγμός, ὁ τῶν καταπιπτόντων ἀνор-
 θωτής, ὁ τῶν ἐστηριγμένων συντηρητής, ὁ τῆς μετανόιας
 θερμότατος ὁδηγός, Πέτρος τὸ μέγα θαῦμα τοῦ κόσμου παν-
 τός, τὸ τῆς ἐκκλησίας καύχημα, τὸ τῶν μαθητῶν σεμνο-
 λόγημα ², τὸ τῶν ὀρθοδόξων ὠράισμα, τὸ τῶν θεολόγων
 10 ἐγκαλλώπισμα, τὸ στέμα Χριστοῦ, ὁ νοῦς ὁ οὐράνιος,
 τὸ τῆς Τριάδος καθαρώτατον σκῆνωμα, ὁ τῶν προσκε-
 κρουκτῶν διαλλακτής, ὁ τῶν σεμνῶς βιούντων χειραγωγός,
 ὁ τῶν καλῶς τρεχόντων ὑπασπιστής, ὁ παντός οὐρανοῦ καὶ
 ἐπιγείου ἐπαίνου καὶ πάσης εὐφημίας ἐπᾶξιος.

15 **37** Τούτου αἱ μὲν σκιαὶ καὶ τὰ σουδάρια νόσων ὑπῆρ-
 χον φυγαδευτήρια. Αἱ δὲ τοῦ τιμίου σώματος προσψάυτα-
 σαι ἀλύσεις ὅσῳ πλησιεστέρας ἔτυχον τῆς προσψάυσεως,
 τοσοῦτον ἄρθρονότερας τῆς τῶν θαυμάτων μετέσχον ἐνεργεί-
 ας· ἀλύσεις ἐκεῖναι αἱ πάνσεπτοι, αἱ πάντιμοι, αἱ τὸ ἀπο-
 20 στολικὸν ἐκεῖνο καὶ μακάριον συνδεσμήσασαι σῶμα, αἱ τὰς
 θαυματουργοὺς αὐτοῦ περισφίγξασαι χεῖρας, αἱ τῆς θείας
 χάριτος ἐξ αὐτοῦ ἐμπλησθεῖσαι, αἱ τὰ θαύματα ποταμηδὸν
 ἀναβλύζουσαι, αἱ τοὺς κάμνοντας τῶν νόσων ἀπολυτρού-
 25 μεναι αἱ τοὺς πιστῶς προσπτυσσομένους καθαγιαζούσαι, αἱ
 τῶν ψυχῶν τὰς ῥυτίδας μυστικῶς ἐκκαθαίρουσαι, αἱ τῶν
 σαρκῶν τὰς νοσώδεις ἐπιρροίας ἀναστέλλουσαι, αἱ τῷ ἀερίῳ
 ὕψει συμπαρεκτεινόμεναι μέχρις αὐτῶν οὐρανῶν φθάνουσαι,
 καὶ ὡς ἀπὸ τινος ἀγκύρας τοῦ δεσποτικοῦ καὶ θείου θρόνου
 ἀποτεινόμεναι. Ταύτας ἔφριξε μὲν ὁ τῶν ἀπο- [f. 169 r°]
 30 στατικῶν δυνάμεων ἄρχων καὶ εἰς ἔτι καὶ νῦν δέδοικε καὶ

¹ H porte ἐγκαλλώπισμα. Comme ce mot se retrouve une demi ligne plus loin, il faut préférer la leçon du V.

συνδέει πολλῶ ὑποχωρεῖ καὶ συστέλλεται. Ταύτας καὶ ἡ τῶν ἀερίων πληθὺς δεδοικυῖα καὶ τρέμουσα ταῖς ἐξ αὐτῶν θαυματουργοῖς βολίσι βαλλομένη, μακράν ἀπελήλათαι· οὐ γὰρ φέρει τὴν ἐν αὐταῖς ἐπισκιάζουσαν χάριν τοῦ Πνεύματος, οὐδ' ὑποστέγει τοὺς ἐν αὐταῖς τοῦ θεοῦ πυρὸς ἀναπτο- 5 μένους σπινθῆρας, ἀλλ' ὑπ' αὐτῶν πυρπολουμένη κατατε- ρροῦται καὶ καταφλέγεται.

38 Ταύτας ἐχάλευσε μὲν ὁ τοῦ Πατρὸς συναίδιος καὶ συνάναρχος Λόγος εἰς ἄθλον τῆς ἐκείνου θεολόγου ὁμολογίας· ἐξεπύρωσε δὲ ὁ τῷ Ἡσυχίᾳ προφανεῖς θεοπτικώτατος ἄνθρωπος. 10 Ἐὶ δὲ Παράκλητον Πνεῦμα τῇ παρ' αὐτοῦ ἐμπνεύσει τὸ ἐκ τοῦ ἄνθρακος ἀναρυσθῆσαι πῦρ πρὸς ἐργασίαν ἐναπετέ- λησεν. Διὰ τοι τοῦτο καὶ σιδηρᾶς οὐσίας τυγχάνωσι, θεϊκῆς πεπλήρωνται χάριτος καὶ δυνάμεως. Ἐπὶ τούτων τὰ τῶν 15 δαιμονίων πονηρὰ δεσμούμενα πνεύματα θανατοῦται καὶ ἀποπνίγεται. Ἐπὶ τούτων ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων συρόμενος, ὡς αἰχμάλωτος ὑπὸ πιστῶν ἀνδρῶν καταπαίζεται. Ἐπὶ τούτων οἱ τοῖς τῶν πταισμάτων βρόχοις γεγονότες κάτοχοι λέλυνται τε καὶ ἡλευθέρωνται, καὶ οἱ τοῖς τοῦ θανάτου ἄρκυσι περιεσχλημένοι πρὸς ζωὴν μεταβαίνουσιν. [f. 169 v°] 20 Αὐταὶ τὰ τῆς Θεοῦ κληρονομίας ὅρια περιζωννῦσαι καὶ πε- ριρράττουσαι, ἀνάλωτα τοῖς ἐχθροῖς ἀπεργάζονται. Αὐταὶ τὰς τῶν χριστωνύμων στεφανοῦσαι κορυφὰς ἀπημάντους τῆς τῶν ἀοράτων συντηροῦσιν ἐπιβουλῆς. Εἰ γὰρ καὶ παρὰ τῶν κακούντων ¹ εἰς κολαστηρίου εἶδος τῷ ἀποστόλῳ γε- 25 γόνασιν, ἀλλ' εἰς ἀποτροπὴν τῶν κακούργων βουλομένων ἐδείκνυτο, οὐ μᾶλλον κολάζουσαι, ἢ φρουροῦσαι καὶ περιτι- χεῖζουσαι τὸ ἀποστολικὸν ἐκεῖνο καὶ τίμιον σῶμα. Ταύ- ταις ἐκαλλωπίζετο ὁ ἀπόστολος. Ταύταις ἐγάνυτο καὶ κατετέρπετο καὶ ὡς βασιλεῖον κόσμον περιφέρων ἡγάλλετο. 30 Ταύτας καὶ κολάσεως αἰτίας ἐγίνωσκε καὶ στεφάνων προ-

¹ V κικούργων.

ξένους ὑπελάμβανε. Ἐκὺτας καὶ νῦν ἡ τοῦ Θεοῦ πανάμω-
μος καὶ πνυχκήρως νόμῳ Ἐκκλησίᾳ ὡσπερ τινος μαρ-
γάρωδεις ὀρμίσκους καὶ χρυσηλάτους κόσμους περιχειμένη,
καὶ οἶόν τι στεράνῳ ἐξ ἀκηράτων ἀνθέων διπλακέντι
5 σεμνυνομένη, ἐκ δεξιῶν τοῦ νοητοῦ Νυμφίου παρίσταται.

39 Ἐκὺτας καὶ ἡμεῖς ὁ Χριστοῦ λαὸς περιούσιος κατ-
σπαζόμεθα σήμερον. Ἐκὺτας εὐλαβῶς προσκυνούμεν τε καὶ
σεβόμεθα καὶ ὡς ψυχῶν ἀνάπλῃσιν ¹ λογιζόμεθα. Ἐκὺτας
πᾶσαν αἴσθησιν καὶ πᾶν μέλος προσπε- [f. 170 r°] λάζοντες
10 τοῦ ἐκεῖθεν ἀγισμοῦ ἐμπιπλάμεθα, καὶ νοητῶς τὴν τοῦ
Πνεύματος χάριν ἐν ταῖς ψυχαῖς εἰσδεχόμεθα. Ἐδεῖ γάρ,
ἔδεῖ μὴ μόνον τῶν ἀποπολικῶν χειρῶν τὰς ἀλύσεις ὑπερ-
τιμᾶν καὶ γεραίρειν, ἀλλὰ καὶ καθ' ἐν τῶν αὐτοῦ μελῶν
τὰ προσπελάσονται δικαστήρια ² περιπτύσσεσθαι τε καὶ κα-
15 τασπάζεσθαι καὶ καθ' ἕκαστον αὐτῶν ἐορτὴν συγχορεῖν
καὶ πανηγυρίν.

40 Ἐπρεπε δ' αὖ πάλιν καὶ τῇ περὶ ἡμᾶς αὐτοῦ προ-
νοίᾳ καὶ φιλανθρώπῳ σχέσει δι' οὓς κεκοπίκα, δι' οὓς καθ'-
ἐκάστην ἡθλεῖ καὶ ἡγωνίζετο, δι' οὓς καὶ τὰς τῶν ἀλύ-
20 σεων βαρύντητας περιέχειτο, καὶ τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον
ἡδέως καθυπεδέξατο, ἐαυτὸν τοῖς δι' αὐτοῦ πιστεύσασιν τῷ
Χριστῷ διανεῖμαι καὶ συμμετρήσασθαι, καὶ Ῥώμῃ μὲν τῇ
παλαιᾷ τὴν τοῦ πανσέπτου σώματος δωρήσασθαι κατὰ-
θεσιν καὶ ταρῆν, τῇ δὲ βασιλευούσῃ καὶ νέχ τὰ τῶν πα-
25 θῶν αὐτοῦ σύμβολά τε καὶ σήμαντρα, καὶ ἀντὶ τοῦ πανιέ-
ρου σώματος αὐτοῦ δῶρον ἐναποθέσθαι ταῦτα ποθούμενον,
ὃ οὐκ ἂν τις πιστεύσειεν ἄθεε καὶ κατὰ τὴνδε πεφοιτηκέ-
ναι τὴν μεγαλόπολιν.

41 Παλαιὸς γάρ τις καὶ ἀρχαῖζων λόγος καὶ βίβλοις
30 αὐταῖς ἐναπόγραφος κάτειν ὡς ἡμᾶς μὴ μακρὰν τῶν τοῦ

¹ V ἀνίπνυσιν.

² V κολυστήρια.

τετράρχου Ἡρώδου βασιλείων, φρουρεῖσθαι τε καὶ συγκε-
 [f. 170 v°] κλεῖσθαι τὸν ἀπόστολον, πλησίον δέ που καὶ σύν-
 εγγυς ταῖς στρατιωτικαῖς σπεύrais φυλάττεσθαι. Δέει τοῦ
 μὴ παρὰ τινων τῶν δεσμῶν ἀπολυθέντα τερατούργημα
 δόξῃ τὸ δραματούργημα· ἐν' ἔκ τε τοῦ πλησιάζειν ταῖς βα- 5
 σιλικαῖς οἰκίαις, ἔκ τε τῶν φυλασσόντων καὶ τῆς τῶν ἀλύ-
 σεων περιβολῆς τε καὶ περιστάσεως, πάντοθεν σχοίῃ τὸ
 ἀναπόδραστον. Ἄλλ' ἐπειδὴ πολλοὶ τῶν δι' αὐτοῦ τῷ Χρι-
 στῷ πεπιστευκότων ἀνὰ τὴν βασιλικὴν ἐστίαν διηγόν τε καὶ
 διέτριβον, καὶ ταῖς βασιλέως θεραπαίαις ὑπηρετούμενοι, τὸ 10
 πρὸς Χριστὸν καὶ τὸν αὐτοῦ ἀπόστολον φίλτρον, ἐν καρδίας¹
 μυχοῖς περιέφερον. Παραδόξως τῆς ἀπολυτρώσεως δι' ἀγγε-
 λικῆς ἐπιστασίας ἐνεργηθείσης, ἐκεῖνος μὲν διὰ τῆς πύλης
 ἐξῆι τῆς πρὸς τὴν πόλιν φερούσης· τὰς δέ γε ἀλύσεις περὶ
 τὴν φρουρὰν καταλειφθείσας, οἱ τῶν τοῦ Ἡρώδου ὑπηρε- 15
 τῶν, ὅσοις τὸ τῆς θεογνωσίας ἐνήστραψε φῶς², ταύτας
 κρυφῇ ἀνελόμενοι καὶ παρ' ἐαυτοῖς θησαυρίσαντες, καὶ παῖς
 παρὰ πατρός, ὃ δὴ λέγεται, τὸ περὶ αὐτάς διήγημα τοῖς
 ἐφεξῆς παραπέμψαντες ἐν ἀσφαλεῖ κατεῖχον καὶ συγκατέ-
 κρυπτον, ἕως τὸ τῆς ἰουδαϊκῆς πατριᾶς ἔργον γεγονυίας πο- 20
 λέμου καὶ εἰς φροῦδον χωρησάσης, ἔτι μὴν καὶ τῆς εἰδω-
 λικῆς σκοτομῆνης περικιρεθείσης, ὑπὸ βασιλεῦσι πιστοῖς τὰ
 Ῥωμαίων γέγονε σκῆπτρα, οἷς διὰ σπουδῆς ὄντα περὶ Χρι-
 στοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ ἀποστόλων παντοίως τιμᾶν, φανεροῦται
 καὶ ἡ ἀποστολικὴ αὕτη ἄλυσις, καὶ ὑπ' αὐτῶν πρὸς τὴν 25
 βασιλεύουσιν τῶν πόλεων ἀναφέρεται, καὶ τῷ τοῦ ἀποστό-
 λου ἱερῷ τεμένει ἐπαξίως ἐγκατατίθεται, ἣν ὡς αὐτοῦ ἐκεί-
 νου τὸ θαυματουργὸν σκῆνος καὶ τιμῶμεν καὶ κατασπα-
 ζόμεθα.

42 Τ' αὐτήν γὰρ βλέποντες, ἐκεῖνον νοητῶς κατοπτεύ- 30

¹ Cod. ἐγκαρδίας.

² V ὅσοις τῷ τῆς θεογνωσίας φωτὶ ἐνήστραψεν ὡς φῶς.

ομεν καὶ ταύτῃ προσψάυοντες, ἐκείνῳ προσψάειν οἰόμεθα.
 Τί δὲ ἡ μάχαιρα; οὐ δὲ γὰρ ταύτην παροπτέον, ὅτι καὶ
 αὐτὴ χειρὶ σπωμένη ἀποστολικῇ, ὅλην ἐκείθεν τοῦ πανα-
 γίου Πνεύματος τὴν χάριν ἐπλούτησε, μεθ' ἧς καὶ κατὰ
 5 τὸν τοῦ πάθους καιρὸν παίστας τοῦ ἀρχιερέως τὸν δοῦλον
 καὶ τὸ τούτου ἀποτεμῶν ὥτιον, ἔδειξε μὲν τὸ θερμὸν τῆς
 πρὸς τὸν διδάσκαλον πίστεως· ἔδρασε δέ τι μείζον καὶ ὑπὲρ
 ἄνθρωπον, οὐκ αὐτός, ἀλλὰ πρὸς τὸ τοῦ διδασκάλου δυνα-
 τὸν ἀφροῶν, δι' οὗ τὸ τιμηθὲν αὐθις τῷ πεπληγότῳ ἀποκα-
 10 θίστατο. "Ἰνα τί γένηται; 'Ἰν' ἐντεῦ- [f. 171 r°] θεν τὸ
 μεμνηνὸς ἐκεῖνο πλῆθος κατ' αὐτοῦ τῶν Ἰουδαίων τῇ θερα-
 πείᾳ τοῦ τιμηθέντος μορίου σωφρονισθὲν καὶ τῆς κατὰ Χρι-
 στὸν λύσεως ἀπαλλαχέν τῆς προδοσίας ἀπόσχοιτο, καὶ γινῶ
 διὰ τῆς πείρας τοῦ προδιδομένου τὸ παντοδύναμον καὶ τὸ
 15 τῆς αὐτοῦ θεότητος μέγεθος. Διδάσχοιτο δὲ καὶ ὁ ἀρχιε-
 ρεὺς παρ' αὐτοῦ τοῦ θαύματος ἐναργέστερον καὶ γνοίῃ ὡς
 οὐκ ἂν οὕτω ταχεῖας ἤξιωτο θεραπείας ὁ πεπονθώς, εἰ μὴ
 Θεὸς ἦν ἀληθὴς ὁ παρ' αὐτοῦ ἐταζόμενος καὶ κρινόμενος.

43 Παρῇν δὲ τῷ ἀποστόλῳ ἡ μάχαιρα, οὐχ ὡς ἂν
 20 τις φαίῃ χρεαῖς ἰδίαις ὑπηρετησαμένη καὶ πρὸς ἔργα χει-
 ρῶν ἀντιληψομένη. Πῶς γάρ; "Ὅς γε ταῖς τοῦ Διδασκάλου
 πειθόμενος παραινέσεισι, μὴ πῆραν, μὴ ζώνην, μὴ μάχαιραν
 ἐπιφέρεισθαι, ἀπέριττός τε καὶ ἄσχευος καὶ τῶν βιωτικῶν
 πάντῃ ἀπηλλαγμένος, τοῖς ὑποδεχομένοις τὸ κήρυγμα ἐγνω-
 25 ρίζετο.

44 Ἄλλ' ἐπειδὴ περ ὁ τοῦ πάθους ἡλπίζετο καιρὸς, ἔτι
 τε τοῖς μαθηταῖς οἱ λογισμοὶ περὶ αὐτὸν ἐκυμαίνοντό τε
 καὶ ἐσκαλεύοντο ἐν μεταιχμίῳ οὓσιν ἀπιστίας καὶ πίστεως,
 μήτε δι' ἐκείνης πρὸς ὑψηλοτέρας ἐννοίας ἀνελθεῖν συγχω-
 30 ρούμενοι, μήτε διὰ ταύτης πρὸς ταπεινοτέρας κατελθεῖν
 ἀφιέμενοι. [f. 172 r°] Καὶ καθαρῶς μὲν τὰ τοῦ πάθους
 προσημᾶναι οὐκ ἦν ἀκίνδυνον ἀτελεστέροις οὓσιν· ἐδεδίει
 δ' αὐθις ἐκφραντικώτερον τοῦτο προσθεῖναι, τὸ δειλὸν αὐτῶν

ὑποπεύων καὶ ἔμβρονον αἰνιγματωδῶς ἐντίθησι τὴν τοῦ πάθους ὑπόμνησιν.

45 Τί φάσκων; Καὶ «Ὅσα μὴ ἔχετε μαχαίρας, ἀγοράσατε». Ἀκατάλληλα τὰ ῥήματα. Ὁ πρὸ μικροῦ διδάσκων μὴ πῆραν μὴ μάχαιραν κτᾶσθαι, νῦν κελεύει μαχαίρας ὠνεῖσθαι. Ναι, φησὶν, ὅτι τότε ¹ μὲν τὰ τῆς ἀκτημοσύνης αὐτοῖς ἐντιθεῖς σπέρματα καὶ κούρους καὶ εὐσταλεῖς πρὸς τὸν τοῦ Εὐαγγελίου ὁρόμον ἀποτελῶν, καὶ μαχαιρῶν καὶ τῶν ἄλλων ὕλῶν ἀπηγόρευε ² τὴν κτῆσιν. Ἐνταῦθα δὲ, καιροῦ καλοῦντος, ἐν ᾧ τὸ σωτήριον πάθος ἐμελλεν ἐνεργεῖσθαι ἡρέμα καὶ κρυφιομύστως τοῦτο ὑποσημαίνειν βούλεται, ὡς οὐ χρὴ καθεύδειν καὶ ἀναπεπτωκέναι, ἀλλὰ πρὸς Ἰουδαίους ἀνθοπλίζεσθαι πρὸς φονευτὰς ἀντιπαρτάσσεσθαι, πρὸς θεοκτόνους ἀνταγωνίζεσθαι, πρὸς τοὺς τὸν ἐμὸν διψῶντας θάνατον (ἀντιπολεμεῖν καὶ) ³ ἀντιμάχεσθαι. 15

46 Οὐκ ἔτι καιρὸς διδασκαλίας, οὐκ ἔτι θεραπείας ἀρρωστούντων, οὐ θαυμαμάτων ἐπιδείξεως· ὅπλων χρεία, μαχαιρῶν καὶ τῶν ὁμοίων τούτοις ἀμυντηρίων, οἷς οἱ μισοφρόνοι πρὸς τὴν ἐμὴν ἀφάριεσιν [f. 172 v°] χρῆσονται. Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν τρόπον Πέτρος τὴν μάχαιραν ἐπέφερετο, εἰδότος 20 μὲν τοῦ Ἰησοῦ τὸ τοῦ μαθητοῦ θερμὸν καὶ διάπυρον, καὶ ὡς διὰ ταύτης, τὴν ἐκτομὴν ποιήσαιτο τοῦ ὧτός, οὐ μὴν ἀπείρξαντος, ἵνα καὶ τὸ δικαῆς αὐτοῦ πρὸς τὸν διδάσκαλον παρὰ γυμνωθῇ καὶ τὸ τῆς ἰάσεως ἔργον εἰς ἔλεγχον τῶν θεοκτόνων ἀποφανθῇ· καὶ ὅτι οὐ πρὸς ἄμυναν τὴν τῶν μαχαίρων κτῆσιν τοῖς μαθηταῖς διωρίζετο, ἀλλὰ πρὸς σημασίαν τοῦ πάθους τοῖς εὐαγγελικοῖς πιστῶθητι ῥήμασι· «Βάλε, φησὶν, τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην αὐτῆς». Οὐ γὰρ διὰ ταῦτα ὑμῖν παρεκελευσάμην μαχαίρας κτήσασθαι, ὥστε δι' αὐτῶν τοὺς ἐπιόντας ἀμύνασθαι. Οὐκ ἔστι 30

¹ V ἐκεῖ μὲν.

² V ἀπαγορεύει.

³ Manque dans H, mais se trouve dans V.

παρ' ἐμόν τοῦτο στεργότερον. Εἰ γὰρ προσῆκον ἦν καὶ βου-
λητὸν ἐμοὶ ἀντιμάχεσθαι, εἶχον ἂν παρὰ κλέσαι τὸν Πα-
τέρα μου καὶ παρέστησεν ἂν μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶ-
νας ἀγγέλων.

5 **47** Ἄλλ' ἐπεὶ ἐκουσίως αὐτόν πρὸς τοὺς θεοκτόνους ἐκ-
δέδωκα, διὰ τοῦτο καὶ τὴν τῶν μαχαίρων κτῆσιν πρὸς ση-
μασίαν τοῦ πάθους ὑψηνίσάμην. Εἰ γὰρ καὶ μικρὸν σοι
παρεχώρησα χρήσασθαι τῇ μαχαίρᾳ δι' ἧς προέφην αἰτίας,
καὶ τὸ τοὺς μαθητὰς φιλοκινδύνους ἐργάσασθαι, ἀλλ' οὖν
10 ἀπόσπεφον αὐτὴν εἰς τὴν θήκην αὐτῆς, ὥς οὐ θειμιτὸν ἐμοὶ
μα- [f. 173 r°] χαίραις καὶ ξίρεσι τὴν ἐκ τοῦ πάθους ζητεῖν
ἀπολύτρωσιν.

48 Τὸ δ' αὐτό τοῦτο καὶ ἀλλαχόθι προαινιττόμενος εἰ
ἔστι παρὰ τοῖς μαθηταῖς μάχαιρα ἤρετο, τῶν δὲ φησάντων
15 μίαν εἶναι παρ' αὐτοῖς, ἀρκεῖσθαι ταύτην προσεπειπεῖν τὸν
Διδάσκαλον. Τί διὰ τῆς ἐρωτήσεως κατασκευάζων; μὴ
μακρὰν ἔσεσθαι τὸ ἑαυτοῦ πάθος ὑποδηλῶν. ἀλλὰ καὶ ταῖς
μαχαίραις χρῆσθαι τῶν ἐπιόντων εἰς ἄμυναν· εἴτε τὴν τοῦ
νομικοῦ Πάσχα προσαγορεύων μετάληψιν καὶ τὸν ἐν αὐτῷ
20 διὰ μαχαίρας ἄμυνόν τυθησόμενον, οὕτω τῆς μαχαίρας ἐπι-
κτηθείσης τῷ Πέτρῳ ἐπεφέρετο ταύτην καὶ τῷ κηρύγματι
ἅμα μὲν, εἴπου δεήσει ταύτην χρῆσόμενος· τὸ δὲ πρόδηλον
πρὸς μνήμην δι' αὐτῆς ἐναγόμενος τῆς τοῦ διδασκάλου πα-
ραινέσεως καὶ διὰ ταύτης τὸν τοῦ πάθους καιρὸν ἀναλογι-
25 ζόμενος καὶ ὅσα τοῦ πάθους, τὸν φθόνον, τὸ μῖσος, τὴν
ἐπιβουλὴν, τὴν προδοσίαν, τὴν ἄδικον κρίσιν, τὴν ἀδικω-
τέραν τοῦ θανάτου ψῆφον, τὸν σταυρὸν, τὴν ταφὴν, καὶ
ὅσα ἐξῆν ὁρᾶσαι τοῖς μισοφύλοις.

49 Ταῦτα διὰ μαχαίρας προενωπτρίζετο. Ταῦτα κατὰ
30 διάνοιαν ἀνιστόρει καὶ ἔστρεφεν. Ταῦτα τῇ διανοίᾳ ἀνε-
λογίζετο, τῆς μαχαίρας πρὸς ὑπόμνησιν τοῦτον διεγειρούσης
καὶ θερμότερον ἀποτελούσης περὶ τὸ κήρυγμα. Αὕτη
[f. 173 v°] καὶ πρὸς πάντα μὲν κίνδυνον τὸν ὑπὲρ Χριστοῦ

τοῦτον ἐπήλειψε καὶ ἐπέρρωσεν· οὐχ' ἥκιστα δὲ καὶ πρὸς τὸ
 τὰς ἱερὰς περιθέσθαι ἀλύσεις καὶ τὴν κατάδικον οἰκῆσαι
 εἰρκτὴν, καὶ τέλος τὴν διὰ σταυροῦ τελείωσιν δέξασθαι.
 "Οθεν καὶ ὡς τιμὰ καὶ πάνσεπτος καὶ ταῖς ἀποστολικαῖς
 χερσὶν καὶ ὑπουργήσασα καὶ προσψάυσασα καὶ πρὸς ἰσότητα 5
 τῶν παντίμων ἀλύσεων καὶ τιμωμένη καὶ σεβομένη, τῆς
 ἐν βασιλείοις ἔλαχε ¹ καταθέσεως, ἐν οἷς τέμενος ἱερὸν τῷ
 ἀποστόλῳ ἀνιδρυσμένον ὡς θησαυρὸν ἱερὸν καὶ οὐράνιον ταύ-
 την ἔνδον ἐνεκολπώσατό τε καὶ περιέστειλε. Καὶ νῦν βα-
 σιλεῦσι πιστοῖς καὶ θεραπείᾳ βασιλέων, καὶ πλήθεσι πάν- 10
 των πιστῶν ἁγιασμοῦ πηγῇ, χαρίτων οὐρανίων παροχῇ,
 ἰαμάτων παντοίων ἐπιρροῇ, προσκυνούντων σωτήριος φυλακῇ
 καὶ τῶν ἀσπαζομένων ἀνθρώποις ψυχικῇ. Εἰ δὲ καὶ βρα-
 χεῖα τις ὁράται καὶ ἄμορφος οὐ διὰ τοῦτο παρορατέον· τὴν
 γὰρ ἀποστολικὴν ἐν αὐτῇ περιέχει τῶν τεραστίων ἰσχύν τε 15
 καὶ δύναμιν. Ταύτην καὶ ὡς δυνατοῦ ῥομφαίαν ἐκέκτητο
 καὶ ὡς δίστομον ἐγνώριζε μάχαιραν. Ἐπεὶ καὶ τᾶλλα τῶν
 ἀποστολικῶν ἐσθημάτων τε καὶ περιβλημάτων πολλῆς γέ-
 μει τῆς εὐτελείας καὶ ταπεινότητος, ἀλλὰ πρὸς τὴν νοητὴν
 εὐπρέπειαν καὶ μεγαλειότη- [f. 174 r°] τὰ τις ἀπιδῶν εὐρή- 20
 σει ταῦτα πεπληρωμένα θεϊκῆς καὶ οὐρανοῦ χάριτος καὶ
 τῶν ἀποστολικῶν τερατουργημάτων κατὰ μηδὲν ἐλλείπον-
 τα, ἀλλ' αὐτὸν ἐκεῖνόν τε εἰπεῖν καὶ τούτων ἐπιμνησθῆναι.
 Ἐγὼ δὲ καὶ αὐτὴν τὴν προῦρὰν παντοίως ἀξιῶ εὐφημίας
 καὶ πάσης σεβασμιότητος ἔμπλεων ὡς ἀξιωθῆσαν τηλικού- 25
 των ἁγιωσύνης τέμενος ἔνδον εἰσδέξασθαι.

50 Ἐγὼ καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος ἐρ' ὃ ἀνακληθεὶς ἐκαθεύ-
 δησε θέσμιος, ἁγιοπρεπὲς ὑπολαμβάνω καὶ τῆς ἀποστολικῆς
 χάριτος μέτοχον. Ἀλλὰ διστάζει τις μὴ οὕτως ἔχειν αὐτά,
 μήδ' ἐν μετουσίᾳ τῆς ἐν τῷ ἀποστόλῳ καθίστασθαι χάριτος. 30
 Αἱ σκιαὶ τοῦτον πεισάτωσαν καὶ τὰ σιμικίνθια. Αἱ μὲν τῇ

¹ V ἔτυχε.

ἀντιγράφει τοῦ σώματος πρὸς τὸ ἡλιακὸν φῶς συνιστάμεναι καὶ μακρὰν οὔσαι τῆς τοῦ κορυφαίου προσψαύσεως, τὰ δὲ τῷ τούτου χρωτὶ πλησιάσαντα τῆς ἐκεῖθεν μετείληρε θείας χάριτος, τῆς ἱσῆς θαυματουργοῦ δυνάμεως ἐμπιπλάμενα
 5 καὶ, ὃ τούτου παραδοξότερον, κατὰ δευτέραν μετουσίαν ἀκο-
 λουθίαν τε καὶ μετὰβασιν τῶν χαρίτων τοῖς προσπελάζουσι μεταδιδόμενων καὶ τὸ ταυτὸν τῆς ἐναργείας τῶν θαυμάτων ἀναβλυζόντων ἀμείωτον.

51 Σκοπεῖν οὖν χρὴ, εἰ [f. 174 v°] τὰ ἐνεργούμενα τοι-
 10 αῦτα ποταπὸς ἦν ὁ ἐνεργῶν, καὶ εἰ τὰ μετέχοντα πηλι-
 κούτων θαυμάτων παρεκτικὰ, πηλίκον οἶσθαι δεῖν τὸν
 ὑπ' αὐτῶν μετεχόμενον. Μεῖζον γὰρ τὸ δι' οὗ τοῦ ἐν ᾧ
 ἐστι, αἰτίαν τοῦ λόγου ἐπέχον πρὸς αἵτιον καὶ ὑποδεοῦς
 πρὸς δεκτικὸν ὕψωμα καὶ ἀξίωμα. Εἰ δὲ καὶ τὰ σκανδάλια
 15 τούτου καὶ τὰ ἱμάτια, ἃ περιβλέσθαι πρὸς τοῦ ἀγγέλου
 ἐπετέτραπτο, δοίη μοί τις θεάσασθαι, ἡσπασάμην ἂν καὶ
 περιεπτυσάμην καὶ ὡς οὐράνιον δῶρον τοῖς τῆς καρδίας τα-
 μείοις συνέκρυσψα. Τὴν οὖν τοιαύτην ἱερὰν μάχαιραν ταῖς
 20 ἱεραῖς καὶ ἀποστολिकाῖς ἐπισυνάπτοντες ἀλύσεσιν, ἐκεῖνον
 ὄραν νοητῶς φανταζόμεθα, καὶ ἀμροτέροις προσψαύοντες,
 ἐκεῖνῳ προσψαύειν οἴμεθα. Καὶ οὐδαμῶς ταῖς ἐννοαῖαις
 συνδιῴστωμεν τὰ τοπικῶς ἀπ' ἀλλήλων διῴστάμενά τε καὶ
 διαιρούμενα. Ἄλλ' ἐντυποῦντες αὐτὰ τῷ νῷ καὶ ταῦτα
 25 κάκεῖνον εἰς ἓν διὰ τῆς πίστεως ἐνοῦντες καὶ συνάπτοντες,
 πρὸς τὸν δι' αὐτὸν πεπονθότα τὴν ἀναφρογὴν τοῦ λόγου ποι-
 ούμεθα.

52 Ταῦτα περιπτυσσόμενοι αὐτὸν ἐκεῖνον ὄραν πιστεύο-
 μεν. Κάκεῖνον ἀνιστροῦντες, ταῦτα τούτῳ περικείμενα
 ὄραν οἴμεθα, καὶ οὐ πάντη τῶν αὐτοῦ χαρίτων ἀμέ-
 30 [f. 175 r°] τοχα καθεστήκαμεν. Ἄλλ' εἰ καὶ τῇ πα-
 λαιᾷ ἐμφιλοχωρεῖ Πώμη διὰ τῆς τοῦ σώματος
 ἀποκληρώσεως, οὐδὲ ἡμῶν ἀπολιμπάνεσθαι
 βούλεται διὰ τῆς αὐτοῦ μαχαίρας καὶ τῶν

ἀλύσεων. Πάρεστι γάρ καὶ πρὸς ἡμᾶς. Καὶ τοῦτον ὡς ὅλον κατέχοντες, οὐκ ἀπερρήγμεθα τῆς πρὸς αὐτὸν συναφείας τε καὶ ἐνώσεως. Ἀλλὰ καὶ τῆς χάριτος μιᾶς οὔσης τῆς διὰ τοῦ σώματος καὶ τῶν ἀλύσεων καὶ ἱματίων καὶ τῆς μαχαίρας ἐνεργούσης, οὐκ ἂν τις διαπι- 5 στήσειεν μὴ οὐχὶ καὶ ἐν ἐκάστῳ τούτων, ἄρτιον καὶ ὁλόκληρον συμπαρεῖναι, καὶ τοῖς πιστῶς προσιοῦσι καὶ περιπτυσσομένοις πρὸς τὸ τοῦ θεοῦ πόθου διάπυρον ἀντιμετρεῖν τὴν ἀντίδοσιν.

53 Οὗτος καὶ εἷς ἐστὶν καὶ πολλοῖς ἐπιμεριζόμενος οὐκ 10 ἡλάττωται, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὸν ὢν, τῆς ὁλότητος τὸ ταῦτόν ἐπιδείκνυται. Κἂν τοῖς τοῦ πάθους συμβόλοις αὐτοῦ μεταβαίνων καὶ διαιρούμενος, ὁ αὐτός ἐστὶν ὁ ἐνεργῶν καὶ θαυματουργῶν καὶ τῇ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ τερατουργῶν τὰ ὑπερρυτῇ· οὕτως οὐδὲν τῶν τῷ κορυφαίῳ προσόντων 15 κενόν τε καὶ ἀνέργητον, εὐδὲν ἀδόξαστον, οὐδὲν τῶν ἐκ θεοῦ θαυμάτων ἀμέτοχον.

54 Σὺ δὲ μοι Πέτρε, Χριστοῦ ἐκκλησίας πέτρα καὶ στήριγμα, ἡ κορυφαία τῶν ἀποστόλων ἀκρότης, ὁ τοῦ Χριστοῦ γνήσιος καὶ 20 διάπυρος μαθητής, ὁ πλεον τῶν ἄλλων τῇ πρὸς αὐτὸν παρρησίᾳ χρώμενος, ὁ Θεοῦ Υἱὸν Ζῶντος τοῦτον ἀνκηρύξας, ὁ τὰς κλεῖς τῶν οὐρανῶν βασιλείας ἐγχειρισθείς, καὶ δεσμεῖν καὶ λύειν ἐν οὐρανοῖς τὰ ὑπὸ σοῦ ἐν γῇ καὶ δεσμούμενα καὶ λυόμενα, ὁ τῆς ἐναν- 25 θρωπήσεως Χριστοῦ μεγαλορωνότατος κήρυξ, ὁ τοὺς ἐκ περιτομῆς νομικῆς πρὸς τὴν ἀκροβυστίαν τῆς τοῦ Θεοῦ ἐπιγνώσεως μεταθέμενος, ὁ πάντα διὰ Χριστὸν καταλιπὼν καὶ αὐτὸν μόνον ἀντὶ πλούτου παντός κτητάμενος, ὁ θανατοῦν καὶ ζωογονεῖν τὴν ἐνέργειαν εἰληφώς παρ' αὐτοῦ, δι' ὅς 30 ἐκεῖνος αἰτίας σοι ἀπεκάλυψεν, ὁ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀνατεταμένος στῦλος καὶ ὁδηγῶν τοὺς πρὸς τὰς ἐκεῖσε μονὰς ἐπισπεύδοντας, ὁ διὰ τῆς λευϊτικῆς ἰδιωτείας τὴν ἐλληνικὴν

τεχνολογίαν ἀπομωράνας, ὁ ἐν Πνεύματι θείῳ φθεγγόμενος,
 καὶ τῷ ῥήματι μόνον πρὸς τὸ δοκοῦν μετὰ τρέπων τὰ ὑπο-
 κείμενα, ὁ τὴν ἐπώδυνον ἐκείνην καθυποστὰς σταύρωσιν,
 ἔν' ἐν μηδενὶ καθυστερῆς τῶν τοῦ διδασκάλου παθῶν, ὁ τὰς
 5 ἀλύτεις ταύτας δίκην κακούργου φορῆσας καὶ ἱαμάτων πη-
 γὴν ταύτας ἀποτελέσας, πάρεσο σήμερον συμπαθῶς, ἐπιδή-
 μησον ἐνταυθοῖ ἀοράτως, ἐπίστηθι, τῷ θυματουργῷ σου
 τούτῳ τεμένει καὶ τῇ σῇ ἀγίᾳ κλήσει διαφε- [f. 176 r°]
 ρόντως τιμωμένῳ, ἐν ᾧ σου τὰς τιμίας ἀλύτεις θησαυρι-
 10 σθῆναι εὐδόκησας, ἐν ᾧ ταμιεσθῆναι ταύτας ὡς ἱερῶτατα
 κειμήλια κέκρικας, ἐν ᾧ καὶ προκείμεναι καὶ πᾶσι πιστοῖς
 καθορώμεναι, τὰς ἐκ σοῦ νοητὰς ἐποχετεύσεις τῶν θυμά-
 των χρυσυρρόον τοῖς ἐθέλουσιν ἀναβλύζουσι. Ταύταις κα-
 τὰ δόξον τὰ τῶν ψυχῶν ἡμῶν τραχύματτα. Ταύταις τὰς
 15 ἐκ τῶν πταισμάτων ὀγκώσεις καὶ ρλεγμανάς ἀνατεμῶν νοη-
 τοῖς φαρμάκοις συνούλῳσον. Ταύταις ὡς ὀπλῳ εὐδοκίᾳς τὸ
 τοῦ Χριστοῦ στεφάνῳσον ποίμνιον. Ταύταις τοὺς βαρβάρους
 δεσμῶτας ἀνάδειξον· δοριαλῶτους ἀπέρχασαι, καὶ τῇ
 τιμῶσῃ σε πόλει λάφυρον πολεμικὸν ἀποτέλεσον. Πρὸ δὲ
 20 πάντων τὸν εὐσεβεῖ καὶ πιστότατον ἡμῶν αὐτοκράτορα,
 ἀντὶ στρατιωτικῶν ὀπλῶν, ταύταις καθόπλισον, περιόραξον,
 περιφρούρησον, νίκαις καὶ τροπαίοις κατὰ στεψον, ροβερόν
 πολεμίοις ἀνάδειξον, ποθεινὸν ὑπηκόοις ἀπέρχασαι, ὡς ἂν,
 εἰρηνικῶς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευόμενοι τε καὶ κυβερνώμενοι, ἡρε-
 25 μον καὶ ἡσύχιον διανύωμεν βίον, ὁξάζοντες τὸν ἀληθινόν
 Θεὸν ἡμῶν, ὃν διὰ παντός ἐδόξασάς τε καὶ ἐμεγάλυνας,
 ὅτι αὐτῷ πρέπει πᾶσα τιμὴ καὶ προσκύνησις σὺν τῷ ἀνάρχῳ
 Πατρὶ καὶ συμφυεῖ καὶ ὁμοουσίῳ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ
 εἰς τοὺς αἰῶνας [τῶν αἰώνων. Ἀμήν.]